

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA DERSİNE YÖNELİK
KAYGI VE TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Murat TÜLÜMEN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fatih AYDIN

Karabük
Mayıs- 2018

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ	7
ABSTRACT	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
1. GİRİŞ	12
1.1. Problem Durumu	12
1.2. Araştırmanın Amacı	13
1.3. Problem Cümlesi	14
1.4. Alt Problemler	14
1.5. Varsayımlar	14
1.6. Sınırlılıklar	14
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	15
2.1. Coğrafya Eğitiminin Amacı ve Önemi	15
2.2. Kaygı ve Coğrafya Dersine Yönelik Kaygı	19
2.3. Tutum ve Coğrafya Dersine Yönelik Tutum	20
2.4. İlgili Araştırmalar	21
3. YÖNTEM	28
3.1. Araştırma Modeli	28
3.2. Evren ve Örneklem	28
3.3. Veri Toplama Aracı	30

3.3.1. Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği	30
3.3.2. Coğrafya Dersi Kaygı Ölçeği	30
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	30
4. BULGULAR	32
4.1.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Genel Kaygı Durumları	32
4.2.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeylerinin Derse Yönelik Başarı Düzeylerine” Göre Karşılaştırılması	36
4.3.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeylerinin “Okul Türüne” Göre Karşılaştırılması	37
4.4.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeylerinin “Sınıf Düzeyine” Göre Karşılaştırılması	38
4.5.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeylerinin “Cinsiyete” Göre Karşılaştırılması	39
4.6.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Genel Tutum Durumları	40
4.7.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Hoşlanma” Boyutunun Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılması	50
4.8.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “İlgi” Boyutunun Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılması	51
4.9.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Önem” Boyutunun Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılması	52
4.10.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Beklenti” Boyutunun Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılması	53
4.11.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Hoşlanma” Boyutunun Okul Türüne Göre Karşılaştırılması	54
4.12.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “İlgi” Boyutunun Okul Türüne Göre Karşılaştırılması	55

4.13.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Önem” Boyutunun Okul Türüne Göre Karşılaştırılması	56
4.14.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Beklenti” Boyutunun Okul Türüne Göre Karşılaştırılması	57
4.15.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Sınıf Düzeyine” Göre Karşılaştırılması	58
4.16.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Cinsiyete” Göre Karşılaştırılması	59
4.17.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Genel Kaygı ve Tutum Düzeyleri	60
4.18.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum ve Kaygıları Arasındaki İlişkiler	60
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	62
5.1. Sonuç ve Tartışma	62
5.2. Öneriler	68
KAYNAKÇA	70
TABLolar LİSTESİ	79
EKLER	81
EK-1: Anket İzni	81
EK-2 : Valilik Oluru	82
EK-3 : İzin Verilen Anket Soruları	83
EK-4 : İzin Verilen Anket Soruları	84
EK-5 : Coğrafya Dersi Kaygı ve Tutum Ölçeği	85
ÖZGEÇMİŞ	89

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Murat TÖLÜMEN'e ait "Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Kaygı ve Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Coğrafya Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	: Doç. Dr. Osman ÇEPNİ	
Danışman Üye	: Prof. Dr. Fatih AYDIN	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Bahadır KILCAN	
Üye	:	.....
Üye	:	.....

Tez Sınavı Tarihi: 11/04/2018

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal*kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığı eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eslere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığı beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Murat TULÜMEN

İmza

ÖNSÖZ

Bu araştırma ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik kaygı ve tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde, pek çok kişi ile kurumun destek ve katkıları olmuştur. Bu çalışmayı bana öneren ve her aşamasında gerek literatür araştırmalarında gerekse çalışmam esnasında; benden bilgi, tecrübe, yardımlarını esirgemeyerek, beni yönlendiren, motive eden, öğrettikleri ile bu çalışmanın oluşmasını sağlayan çok değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Fatih AYDIN' a, araştırma süresince beni her zaman destekleyen ve yüreklendiren Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR'e, benden bilgi, belge, tecrübe, yardımlarını hiç esirgemeyen Doç. Dr. Osman ÇEPNİ ve Dr. Öğretim Üyesi Muhammed ORAL'a, verilerin analizinde sabırla ve içtenlikle yardımcı olan Doç. Dr. Ali Çağatay KILINÇ'a, mesai ve çalışma arkadaşlarıma, çalışmaya katılan ve verdikleri samimi cevaplarla araştırmanın tamamlanmasında çok önemli yer tutan Karabük ilinin değerli öğrencilerine, son olarak hayatımın her aşamasında olduğu gibi bu araştırma sürecinde de maddi ve manevi anlamda hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Selma'ya, kızlarım Ece ve Ezel'e teşekkürlerimi sunarım.

Murat TÜLÜMEN

Karabük-2018

Karabük Üniversitesi BAP Koordinatörlüğü Tarafından Desteklenmiştir
Proje No: KBÜ- BAP- 17- YL- 054

ÖZ

Bu araştırmanın amacı Ortaöğretim öğrencilerinin Coğrafya dersi kaygı ve tutum puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Ayrıca bu çalışmada öğrencilerin coğrafya dersine yönelik kaygı ve tutum puanları; başarı düzeyi, cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü değişkenlerine göre incelenmiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu araştırmanın evrenini Karabük ilinde bulunan ortaöğretim öğrencileri; örneklemini ise 2016-2017 eğitim-öğretim yılı Karabük il merkezinde yer alan 8 farklı ortaöğretim türünden toplam 2854 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği” ve “Coğrafya Dersi Kaygı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik kaygı ve tutum düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde *korelasyon analizi* yapılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik kaygı ve tutumlarının “cinsiyet” değişkenine göre analizinde “*t-testi*” ile, “sınıf düzeyi”, “başarı algısı” ve “okul türü” değişkenine göre analizinde ise “*Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*” kullanılmıştır. Araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersi kaygı ve tutum puanları arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin düşük, buna karşın tutum düzeylerinin orta seviyenin üstünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada öğrencilerin cinsiyetleri, başarı düzeyleri, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ve okul türü ile coğrafya tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırmada öğrencilerin başarı düzeyleri arttıkça coğrafya dersi kaygı puanlarının azaldığı belirlenmiştir. Araştırmada öğrencilerin coğrafya dersi kaygı puanları ile cinsiyetleri ve sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur. Buna karşılık öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeyleri okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Kaygı, Tutum, Coğrafya Kaygısı, Coğrafya Tutumu

ABSTRACT

The aim of this research is to reveal the relationship between high school students' anxiety and attitude scores of Geography lesson. In this study, students' anxiety and attitude scores towards geography lesson were examined according to their variables of achievement level, gender, class level and school type. The relational screening model was used in this study. The universe of this research is the high school students in Karabuk; The sample is composed of 2854 students from 8 different high school types located in Karabuk province center of the 2016-2017 academic year. "Geography Lesson Attitude Scale" and "Geography Lesson Anxiety Scale" were used as data collection tools in the study. Correlation analysis was performed to determine the relationships between the anxiety and attitude levels of the high school students participating in the research. According to the "sex" variable the "t-test", "class level", "perception of success" and according to the "school type" variable "One-way ANOVA" were used in the analysis of the anxiety and attitudes of the high school students towards the geography lesson. It was determined that there was a moderate, negative and meaningful relation between geography lesson anxiety and attitude scores of high school students in the study. Furthermore, it is concluded that high school students' level of anxiety regarding the geography course is low, whereas attitude levels are above the middle level. There was a significant difference between the students' gender, achievement level, grade level and school type and geographical attitude point averages. It has been determined that as the success level of the students increases, the geography lesson anxiety scores decrease. It was found that there was no meaningful difference between students' anxiety scores and sexes and class levels in the study. On the other hand, the anxiety level of the students related to the geography course showed a significant difference according to the school type variable.

Key Words: Geography, Anxiety, Attitude, Anxiety of Geography, Attitude Toward Geography

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Ortaöğretim öğrencilerinin Coğrafya derslerine yönelik kaygı ve tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi
Tezin Yazarı	Murat TULÜMEN
Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Fatih AYDIN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	11/04/2018
Tezin Alanı	Coğrafya
Tezin Yeri	Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tezin Sayfa Sayısı	90
Anahtar Kelimeler	Coğrafya, Kaygı, Tutum, Coğrafya Kaygısı, Coğrafya Tutumu

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Examination of high school students' anxiety and attitudes towards Geography lessons by various variables
Author of the Thesis	Murat TLMEN
Advisor of the Thesis	Prof. Dr. Fatih AYDIN
Status of the Thesis	Master's degree
Date of the Thesis	11/04/2018
Field of the Thesis	Geography
Place of the Thesis	Karabuk University Institute of Social Science
Total Page Number	90
Keywords	Geography, Anxiety, Attitude, Anxiety of Geography, Attitude Toward Geography

KISALTMALAR

X	:	Ortalama
S	:	Standart Sapma
N	:	Öğretmen Sayısı
Sd	:	Serbestlik Derecesi
P	:	Anlamlılık Düzeyi
%	:	Yüzde

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, problem cümlesi, araştırma konusunun alt problemleri, varsayımları, sınırlılıkları ifade edilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İlk kez Eratosthenes (M.Ö. 275-195) tarafından “*yeryüzünün tasviri*” şeklinde ifade edilen coğrafya, günümüzde insanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan-çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşerî ve ekonomik etkinlikleri dağılışı, bağlantı ve sebep-sonuç prensipleri çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bilim halini almıştır (Şahin, 2003).

Coğrafya öğretimi, eğitimimizin her kademesinde temel dersler arasındadır. Bu öğretim ile coğrafi bilginin oluşumunu kavramış, insan-mekân ilişkisini doğru kurabilen, coğrafi sorgulama becerisine sahip, yaşadığı coğrafi çevreye sahip çıkan, doğal yaşama saygılı, günümüz dünya sorunlarına karşı duyarlı bilinçli bir dünya vatandaşı yetiştirmek amaçlanmaktadır. Ancak günümüzde birçok insan coğrafyayı, istatistikî kuru bilgiler veren bir diğer ifade ile bir yerin en uzun akarsuyu, en yüksek dağı, en büyük şehri gibi bilgileri aktaran bir bilim olarak görmektedir. Türkiye’de coğrafya eğitiminin problemlerini ortaya koyan araştırmalar (Akınoğlu, 2005; Aydın ve Güngördü, 2016; Gökçe, 2009; Kayan, 2000; Koçman, 1999; Koçman ve Ilgar, 2006; Özey, 1998; Sutgıby, 2004; Şahin, 2003), burada yatan temel sorunu coğrafyanın ne olduğunun, amacının ve yaşamda ne işe yaradığının tam olarak ifade edilmemesi üzerinde birleşmişlerdir.

Coğrafya dersi, öğrencileri hayata hazırlayan ve dünyayı anlamalarını sağlayan önemli disiplinlerden birisidir. Ancak pek çok öğrenci tarafından sıkıcı ve ezber gerektiren bir ders olarak görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin olumsuz tutum geliştirmelerine ve aynı zamanda coğrafya yönelik kaygılarının artmasına neden olmaktadır.

Coğrafya dersinde hedeflenen başarıya ulaşılmasında kaygı ve tutum gibi duyuşsal faktörlerin önemli etkisi vardır. Yapılan çalışmalar bir derse ilişkin olumsuz

tutum ve yüksek kaygının, öğrencilerin öğretme ve öğrenme sürecine katılmalarına engel teşkil ettiğini ve derslerdeki başarılarını düşürdüğünü göstermektedir (Akgün, Gönen ve Aydın, 2007; Akın, 2014; Çelen, 2014; Çepni, 2015; Oğur, 2009; Yılmaz ve Demir, 2014). Öğrencilerin Coğrafya dersinde ilgi seviyesini yükseltmek, aktif öğrenme ortamları oluşturmak ve olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlamak onların bu dersteki başarılarını doğrudan etkileyecektir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki; öğrencilerin coğrafya dersiyle ilgili olumlu tutumlara sahip olmaları başarılarını arttırmaktadır (Aydın, 2009; Coşkun, 2004; Demirkaya, 2003; Önal, 2008; Paul, 2007; Sack & Petersen, 1998; Sevilmiş, 2006; Verma & Despande, 2016).

1.2. Araştırmanın Amacı

Öğrencilerin coğrafya dersine yönelik sahip oldukları kaygılar ve tutumlar; onların derse olan ilgi düzeyleri, arzu-istekleri ve başarılarını belirleyen temel öğelerdendir. Coğrafya derslerinde belirlenen hedeflere ulaşılması için öğrencilerin derse yönelik tutum ve kaygılarının bilinmesi gerekmektedir. Bu araştırmanın amacı ortaöğretim öğrencilerinin Coğrafya dersi kaygı ve tutum puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Ayrıca bu çalışmada öğrencilerin coğrafya derine yönelik kaygı ve tutum puanlarının; bu derste kendilerini algıladıkları başarı düzeyleri, cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığın oluşturup oluşturmadığının belirlenmesidir.

İlgili alanyazın incelendiğinde öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik kaygı ve tutumlarını ilişkişel bir modelle ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan araştırma ile bu boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu araştırmanın bulgularının, eğitimcilere öğrencilerin derse yönelik sahip oldukları kaygı ve tutumlarının, başarılarına olan etkilerini anlamalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca kaygı maddeleri ile öğrencilerin coğrafya kaygı düzeyleri belirlenerek, kaygı taşıyan öğrencilere yönelik önlemler alınabilmesi konusunda eğitimcilere katkı sağlayacaktır. Mevcut duruma ilişkin bu ve benzeri araştırmalar, coğrafya eğitimi sürecinde ortaya çıkan sorunların tespiti ve aynı zamanda farklı çözüm yollarının ortaya konmasını da sağlayacaktır.

1.3. Problem Cümlesi

Ortaöğretim öğrencilerinin Coğrafya dersine ilişkin kaygıları ve tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Alt Problemler

1. Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı genel olarak nasıldır?
2. Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeyleri; derse yönelik başarı düzeyi, okul türü, sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenleri göre anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
3. Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumları genel olarak nasıldır?
4. Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumları; derse yönelik başarı düzeyi, okul türü, sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenleri göre anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
5. Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kaygısı ile coğrafya tutumları arasında ilişki var mıdır?

1.5. Varsayımlar

1. Çalışmada alınan örneklemin evreni yeterli oranda temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Veri toplama araçları çalışmanın amacına uygun olarak seçilmiştir.
3. Çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yeterlidir.
4. Öğrenciler araştırmada ölçme araçlarını uygun şekilde ve yeterli motivasyonla yanıtlamıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2016-2017 öğretim yılı ve Karabük il merkezindeki 14 ortaöğretim devlet okulunun, 9., 10., 11. ve 12. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir.

2. Çalışmada “Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği” ve “Coğrafya Dersi Kaygı Ölçeği” uygulanmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Coğrafya Eğitiminin Amacı ve Önemi

Her alanda büyük değişim ve gelişimin yaşandığı günümüzde, toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri ve içinde buldukları çağın yaşam koşullarına uyum sağlayabilmeleri ancak nitelikli bir eğitimle mümkün olmaktadır (Aydın, 2009:1). Eğitim spesifik bir kavram olmaktan öte, içinde felsefe, sosyoloji, psikoloji ve kültür gibi birçok ögeyi de barındıran oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir olgudur. En genel ve kapsayıcı tanımıyla eğitim; bireyde tekrar ya da yaşantı sonucu meydana gelen kalıcı izli istendik davranış değiştirme sürecidir. Eğitim bireyi yalnızca bilemediklerini bilir hale getirmeyi (bilişsel beceriler), yapamadıklarını yapar hale getirmeyi (psikomotor beceriler) hedefleyen bir süreç değildir. Bilgi ve beceriyle donatılmış olmanın yanı sıra, eğitimin vazgeçilmez felsefi, sosyolojik ve psikolojik odakları da vardır (Akar ve Demirhan, 2017).

Bireyin yaşadığı çevredeki objeleri algılama sürecinden itibaren öğrenme süreci gerçekleşmeye başlamaktadır. Doğal çevre elemanlarının algılanması aynı zamanda bireyin ilk coğrafi bilgilerinin de olduğu dönemdir. Bu durumda genel eğitimin temelinde coğrafya eğitiminin de bulunma gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Aksoy, 2004).

Coğrafya eğitiminin temel amaçları şunlardır:

1. Coğrafya eğitiminin en temel amaçlarından birisi, doğa ile insan etkileşimini incelemek ve insanoğlunun doğadan en verimli şekilde yararlanmasını sağlamaktır. İnsanlar doğal çevreyi anlamak ister. Bunun nedeni toplumların tarım, turizm, ulaşım, sanayi, yerleşme gibi beşerî ve ekonomik faaliyetlerini doğal çevreye göre planlamak zorunda olmasıdır. Coğrafya bilimi bütüncül bir yaklaşımla mekân planlamaya ve kullanmaya dönük çalışmaları kapsar. Bu açıdan değerlendirildiğinde, coğrafya bir mekân bilimidir (Koç ve Aksoy, 2017:31).
2. Ülkeler; kalkınma plânlarının esasını coğrafi temeller üzerine oturtmuşlardır. Dünyada; yerlerin, mekânların kullanılması başka bir ifade ile araziden doğru bir şekilde yararlanma Coğrafyanın en önemli konuları arasındadır.

3. Bir ülkenin yönetim bölgelerinin sosyal ve ekonomik yönden kalkındırılması, yatırımlarda öncelik sorunu ve yatırımlara model tespiti gibi birçok yatırım kararı, köklü bir sistematik coğrafi bilgiyi gerektirir. Örneğin su kaynakları kısıtlı, jeolojik oluşumu genellikle jips ve kalker formasyonlarından meydana gelmiş bir bölgede tarımı geliştirmek için yapılacak yatırımlar, büyük ölçüde rantabl olmayacaktır. Aynı şekilde tütün tarımı yapılmayan bir bölgede, ya da orman formasyonundan yoksun bir bölgede kurulacak bu hammaddelere dayalı sanayi tesislerinde, kuşkusuz prodüktif bir üretim faaliyeti yapılamayacaktır. Çünkü mamul nispeten pahalıya elde edilecektir (Doğanay, 1993).
4. Haritalar geçmişten günümüze en önemli bilgi ve iletişim araçlarından birisidir. Haritalardan etkin yararlanabilmek için coğrafya eğitimi önemlidir. Haritaları; askeri, ekonomik ve sosyal yaşamın hemen her alanında kullanmak mümkündür. Örneğin yer altı ve yerüstü kaynakların yayılış sahalarının tespiti ve yol güzergâhlarının belirlenmesi gibi mekâna ait çalışmalarda haritalardan yararlanmaktadır (Koç ve Bulut, 2014:3).
5. Coğrafya günlük hayatta kullanabileceğimiz birçok bilgi sunmaktadır. Kişiler bu coğrafi bilgilere dayalı olarak kararlar alır. Örneğin coğrafi faktörleri, yaşayacağımız yeri seçmek amacıyla kullanırız.
6. Coğrafya eğitiminin amacı yeryüzündeki nesne ve olaylara bütüncül bakabilmeyi sağlamaya yönelik olmalıdır. Coğrafya eğitimi öğrencilere geniş bir bakış açısı kazandırmalıdır. Coğrafyanın öğrettiği bütüncül bakış açısını kazananlar sınırlı kaynaklarımızın sürdürülebilirlik çerçevesinde nasıl kullanılması gerektiğini anlar, karşılaştıkları olaylar karşısında bütün olarak düşünüp çözümler bulmaya çalışır. Coğrafya sayesinde bütüncül bakış açısını kazanan öğrenciler öğrendiklerini diğer derslerde de kullanarak başarılarını artırabilirler. Örnek verecek olursak tarih dersinde bir savaşı işlerken akılda kalıcı olması için bu savaşı doğuran ekonomik ve sosyal nedenleri de bilmek gerekir. Ayrıca bu savaşın sonucu da önemlidir. Yalnızca savaşın meydana geldiği yer ve zamanı bir şey ifade etmez. Olayları bütün olarak

görmeyi öğrenen öğrenci savaşta da olaylara bütün olarak bakarak konuyu daha iyi kavrar ve diğer olaylarla ilişkilendirmesi kolaylaşır (Kaya, 2013:36).

7. Coğrafya bilimi ile bireyler gelişmekte olan güncel siyasi olayları reel, objektif ve sübjektif bakış açılarıyla (bütüncül bir bakış açısı) incelemeyi öğrenir. Coğrafya okuyazarı olan bir birey siyasi olayların nedenlerini sorgulayarak, bu siyasi olayın olası sonuçlarını ve bu sonuçlar karşısında nasıl bir konjonktürün gelişeceği konusunda çıkarımlarda bulunur. Devletlerarası siyasi, ekonomik vb. sorunlar diplomatik ve demokratik yolla çözülemediğinde askeri operasyonlar kaçınılmaz olur. Askeri müdahalelerde coğrafya bilgisi büyük önem arz etmektedir. Savaşa hazırlanmada (Savaşa hazırlanırken bir devlet karşı devletin sahip olduğu yol, tünel, köprü, boğaz, bataklık, sazlık, nüfus, yer şekilleri, iklimi, bitki örtüsü vb. doğal ve beşerî unsurları hakkında bilgi edinir.), taarruz zamanına karar vermede, taarruz edilecek mevzileri belirlemede, savunma hatlarını kurmada ve güzergâhları kontrol altına almada vb. mutlak suretle coğrafya bilgisine başvurulur. (Koç ve Aksoy, 2017).

8. Coğrafya vatan sevgisi oluşturmada en temel araçlardan biridir. Vatan, coğrafyanın kendisidir. Millet sevgisinin kaynağı ise milletin dili, tarihi, edebiyatı, sanatı, folkloru gibi kültürel değerleridir (Doğanay, 1993). Coğrafya dersleri yalnızca vatanının doğal, ekonomik, tarihi ve kültürel özelliklerini tanıtmaz bu güzelliklerin nasıl korunması gerektiğini de öğretir. Coğrafi bilinç kazanan bireylerde vatan bilinci de gelişmiştir. Coğrafya ile insan, ülkesinin dünya üzerindeki yerini, sınırlarını, kapladığı alanı, yeryüzü şekillerini, nüfusunu, yeraltı ve yer üstü zenginliklerini öğrenir. İnsan yurdunu tanıdıkça, iklim, yer şekilleri ve doğal zenginlikler bakımından dünyanın en güzel ülkesi olduğunu kavrar. Böylece yurduna olan sevgisi daha da artmış olur (Kaya, 2013:27).

9. Çevreyi doğru algılayan, yaşadığı çevreden başlayarak tüm dünyanın çevre sorunlarına ilgi duyan, sorumlu, duyarlı bireyler yetiştirmek için coğrafya eğitimi çok önemlidir. Bugün kimi ülkelerde Coğrafya eğitimi kimi ülkelerde ise Çevre eğitimi adı altında öğretim programlarında anılan konuların insana vermek istediği

temel hedef yaşanabilir bir dünyayı yarının çocuklarına bırakabilmektir. İnsan-doğa etkileşimi sonucu ortaya çıkan ve günümüz dünya sorunlarının içerisinde önemli bir yeri olan çevre sorunlarının öğretiminde coğrafya dersi önemli bir yer teşkil etmektedir. Nitekim 2005, 2011 ve 2018 yıllarında hazırlanan ve günümüzde uygulanan Coğrafya Dersi Öğretim Programlarında çevre ile ilgili kazanımlar önemli bir yer tutmaktadır.

Yukarıda ifade edilen amaçlara ek olarak 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programıyla (2018) öğrencilerin;

1. Coğrafya biliminin temel kavram, kuram ve araştırma yöntemlerini kullanarak araştırmalar yapması ve sonucunu raporlaştırması,
2. İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi becerileri kazanması,
3. Evrene ait temel unsurları hayatla ilişkilendirmesi,
4. Doğal ve beşerî sistemlerin işleyiş ve değişimini kavraması,
5. Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi,
6. Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci kazanması,
7. Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavraması,
8. Doğal ve beşerî kaynakların kullanımında "tasarruf bilinci" geliştirmesi,
9. Doğal ve beşerî sistemlerin yerel ve küresel etkileşim içinde işleyişini anlamlandırması,
10. Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavraması,
11. Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek bunlardan korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirmesi,
12. Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü kavraması,
13. Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye'nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin sahip olduğu potansiyelin bilincine varması,

14. Coğrafi bilgilere sahip olmanın “vatan bilinci” kazanılmasındaki önemini kavraması,
15. Türkiye'nin yeni vizyonuna uygun olarak başta Türkiye ile yakın ilişkisi bulunan bölgeler ve ülkeler olmak üzere dünyadaki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hakkında bilgi sahibi olması amaçlanmaktadır.

Sonuç olarak, Dünyada her alanda yaşanan gelişmeler sonucu ülkeler bu gelişmeleri takip edebilmek ve daha iyi olabilmek için eğitim sistemlerini değiştirmek ya da geliştirmek zorunda kalmışlardır. Bunun dışında dünyada meydana gelen savaşlar, ülke içindeki çekişmeler, birçok ülkenin pençesinde olduğu açlık ve kıtlık, ülkelerin dünyaya hâkim olma istekleri, dünyada yaşanan ekonomik ve sosyal sıkıntılar, ülkeler arasındaki siyasi kavgalar, çevre problemleri, her an her yerde olabilen doğal afetler gibi daha birçok sorunun çözümü ve engellenebilmesi için coğrafi bilgiye ihtiyaç duyulması coğrafya eğitiminin önemini bir adım daha öne çıkarmaktadır.

2.2. Kaygı ve Coğrafya Dersine Yönelik Kaygı

“Kaygı”, stres yaratan durumların yarattığı üzüntü, algılama ve gerginlik gibi hoş olmayan, duygusal ve gözlenebilir reaksiyonlardır. Bir kişi kaygılandığı zaman, merkezi sinir sistemi uyarılır, kalp atışının hızlanması, nabız atışlarının yükselmesi ve ellerin terlemesi gibi reaksiyonlar görülür (Spielberger, 1972). Bir diğer ifade ile kaygı; üzüntü, sıkıntı, korku, başarısızlık duygusu, acizlik, sonucu bilememe ve yargılanma gibi heyecanların birini veya birkaçını içerir (Cüceloğlu, 1991). Kaygı insanlarda, kimi zaman yapıcı davranışlara teşvik edici, kimi zaman da bu tür davranışları engelleyici duygular hissettirir. Bu yüzden öğrenme yaklaşımli kuramlar, kaygının koşullanma yoluyla kazanılan bir duygu olduğunu ve dürtü özelliği taşıdığını savunur (Yenilmez ve Özabacı, 2003).

Öğrenme ve öğretme sürecinde öğrencilerin coğrafya dersine yönelik başarılarını etkileyen duyuşsal faktörlerden birisi de derse yönelik kaygılardır. Diğer disiplinlerde olduğu gibi aşırı kaygı eğitimde bilinen bir problemdir ve öğrenmenin önünde önemli bir engeldir.

Coğrafya dersine yönelik kaygıların oluşmasında;

- ✓ *Sınav kaygısı,*
- ✓ *Öğretmenin uygulamaları,*
- ✓ *Arkadaş,*
- ✓ *Çevre,*
- ✓ *Ödev,*
- ✓ *Alan bilgisi,*
- ✓ *Öz-güven eksikliği,*
- ✓ *Olumsuz tutum* gibi faktörlerin etkisi vardır.

Tüm bu unsurların giderilmesinde ve sağlıklı bir coğrafya eğitiminin gerçekleşmesinde kuşkusuz coğrafya öğretmenine büyük görev düşmektedir. Öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin kaygılarını belirlemeli ve kaygıyı azaltacak mevcut stratejileri kullanmalı ya da yeni stratejiler geliştirmelidir.

2.3. Tutum ve Coğrafya Dersine Yönelik Tutum

Eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin başarısını etkileyen önemli faktörlerden birisi de tutumdur. Tezbaşaran (1997) ise tutumu, belirli nesne, durum, kurum, kavram ya da diğer insanlara karşı öğrenilmiş, olumlu ya da olumsuz tepkide bulunma eğilimi olarak ifade etmiştir. Ülgen (1995), tutumların öğrenme yoluyla kazanıldığını ve öğrenmeyle kazanılan bu özelliklerin bireyin davranışlarına yön veren karar verme sürecinde yanlılığa neden olabildiğini belirtmiştir. Eğitim ve öğretim sürecinde de tutumların ölçülmesi, öğrenenin belli zaman birimindeki tutumlarını tespit ederek ilerideki davranışını tahmin etmek, içinde buldukları koşullarla ilgili tutumlarını saptamak, tutumlarını değiştirmek ya da yeni tutumlar oluşturmak üzere öğrenenlerin mevcut tercihlerini öğrenmek gibi çeşitli açılardan yarar sağlamaktadır. Böylelikle bireylerin davranışlarının bilimsel olarak betimlenmeye çalışılması, davranışı yordama yoluyla daha iyiye doğru yönlendirmeye imkân sağlamaktadır (Sevilmiş, 2006). Tanımlardan yola çıkarak coğrafya dersine yönelik tutumu, bireyin coğrafya dersine karşı gösterilen olumlu ya da olumsuz duygu olarak ifade edilebilir.

Ortaöğretim sürecinde coğrafya dersine yönelik öğrenci tutumları, coğrafya derslerinde olan başarılarını, derslere ilgilerini ve katılımlarını vb. etkiler. Bilindiği gibi ortaöğretime gelmeden önce öğrenciler ilköğretimin I. ve II. Kademesinde farklı

disiplinlerde (Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji) coğrafya konularını görmüşlerdir.

Coğrafya dersine yönelik tutumlarını olumlu ya da olumsuz etkileyen faktörler;

- ✓ Öğretmen,
- ✓ Dersin içeriği,
- ✓ Okulun imkanları,
- ✓ Başarı,
- ✓ Aile,
- ✓ Arkadaş grubu,
- ✓ Çevre,
- ✓ Öğrencinin mesleki hedefleri,
- ✓ Okul,
- ✓ Coğrafya biliminin durumu vb. faktörler.

Bu durumda özellikle coğrafya öğretmenine büyük görevler düşmektedir. Öğrencinin derse yönelik isteksiz davranışları, ödevleri yapmakta başarısız olması, sınavlardaki başarısızlığı vb. kriterleri göz önüne alarak olumsuz tutumları tespit etmeli ve buna göre olumsuz tutumları olumlu hale getirecek faaliyetlerde bulunmalıdır. Öğretmen öğrencilerini gözlemlemeli ve onları derste takip etmelidir. Öğrencilerin coğrafya dersine yönelik olumlu tutum kazanmaları, yaşam boyu coğrafyaya ilgi göstermelerini ve coğrafya öğrenmekten zevk almalarını sağlayacaktır.

2.4. İlgili Araştırmalar

İlgili alanyazın incelendiğinde ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersi kaygı ve tutum puanları arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenlere göre ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak farklı disiplinlerde (sosyal bilgiler, fen, matematik vb.) bu konu üzerinde yapılan çalışmalar ise mevcuttur. Kaygı ile tutum puanları arasındaki korelasyonu inceleyen araştırmalar tarandığında kaygı ile tutum puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Öğrencilerin kaygı puanları ve başarı düzeyleri arasındaki ilişki ile ilgili alanyazın taraması sonucunda, kaygı ile başarı arasında anlamlı düzeyde bir farklılığın olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Öğrencilerin derse ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların çoğunda; başarısı yüksek olan öğrencilerin,

başarısı düşük olan öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip olduğu tespit edilmiştir. Aşağıda ilgili araştırmalardan birkaç örnek verilmiştir.

Çepni (2015) tarafından yapılan araştırmada, Karabük örnekleminde ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum puanları ile derse yönelik kaygı puanları arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada katılımcıların derse yönelik kaygı düzeylerinin başarı algısı değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği; ancak cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Çalışmada elde edilen bir diğer sonuca göre, öğrencilerin derse yönelik tutumlarının başarı ve sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır.

Kağıtçı (2014) çalışmasında ortaokul öğrencilerinin fen dersi kaygı ve tutum puanları arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Çalışmada öğrencilerin başarı düzeyleri arttıkça kaygı puanlarının azaldığı buna karşılık fen dersi tutum puanlarının ise arttığı görülmüştür. Çalışmada öğrencilerin kaygı puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Öğrencilerin kaygı puanları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir.

Sırmacı (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırmada lisans öğrencilerinin matematiğe ilişkin tutum ve kaygı düzeyleri farklı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmada öğrencilerin matematiğe yönelik kaygıları sınıf düzeyi, bölüm, dersin sevilme durumu değişkenine göre farklılaştığı; buna karşılık cinsiyet, mezun olunan Ortaöğretim türü ve baba mesleği değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Çalışmada öğrencilerin matematiğe yönelik tutumlarının sınıf düzeyi, öğrenim görülen bölüm, en çok sevdiği ders ile en az sevdiği ders değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde farklı öğretim seviyelerinde (ilköğretim, ortaöğretim, lisans vb.) öğrenim gören öğrencilerin coğrafya dersine yönelik

tutumlarını inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Aşağıda coğrafya dersine yönelik tutum çalışmalarından örnekler verilmiştir.

Özkılıç (2003) tarafından yapılan araştırmada, Kara Kuvvetleri Askeri Lise öğrencileri coğrafya dersine sıkılmadan zevkle çalıştıklarını, coğrafya dersinin çok önemli ve yararlı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar coğrafya dersini sınıflarını geçmek için çalıştıklarını ayrıca dersi çalışırken gergin olduklarını ifade etmişlerdir.

Çakmaklı (2004) tarafından yapılan araştırmada, İstanbul ili Güngören ilçesindeki farklı ortaöğretim türlerinde öğrenim gören öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarında okul türü, öğretmenin sınıf içinde uyguladığı öğretim yöntem ve teknikleri, derste kullanılan öğretim materyalleri, öğretmenin öğrenciye yaklaşım biçimleri etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tekinarslan (2006) araştırmasında lise 3.sınıf öğrencilerinin coğrafya dersi tutumlarının orta seviyede olduğu sonucuna ulaşarak yapılan diğer tutum çalışmalarını desteklemiştir. Çalışmada öğrencilerin coğrafya tutumlarının; coğrafya dersi akademik başarı ve öğrenim gördükleri alan değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Zaman ve Coşkun (2007) tarafından Erzurum İl merkezinde farklı türdeki ortaöğretimlerde öğrenim göre toplam 512 öğrenciye uygulanan çalışmada; öğrencilerin coğrafya derslerine yönelik genellikle olumlu tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Çalışmada katılımcıların coğrafya derslerine ilişkin tutum puanları okul türü, baba mesleği ve eğitimi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Buna karşılık öğrencilerin coğrafya tutumlarında cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır.

Şengül (2007) lise öğrencilerinin coğrafya dersine karşı ilgi ve tutumlarını ortaya koyduğu çalışmasını, K.K.T.C.'de lise 9., 10. ve 11. sınıflarından random

yoluyla seçilen 473 öğrenci ve 22 öğretmen üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda K.K.T.C' deki lise öğrencilerin coğrafya dersine ilgi ve tutumları ile ilgili öğretmen ve öğrencilerin görüşleri arasında genel anlamda önemli farklılıklar bulunmamaktadır. Araştırmada öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarını; ev ortamı, aile baskısı, arkadaşlar, çalışma alışkanlıkları, temel ihtiyaçlar ve ders dışı faaliyetlerin etkilediği belirlenmiştir. Araştırma sonucu, kız ve erkek öğrencilerin coğrafyaya olan ilgi ve tutumlarında genel olarak bir farklılığın olduğunu ortaya koymuştur.

Alım (2008) tarafından Erzurum'da gerçekleştirilen çalışmada lise öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiş ve mevcut alan yazını desteklemiştir. Çalışmada öğrencilerin coğrafya dersi tutumlarının cinsiyet ve okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Araştırmada coğrafya dersinin daha ilgi çekici hale getirilmesi için birtakım öneriler de getirilmiştir.

Tomal (2010) çalışmasında lise öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarında öğretmenin en önemli faktör olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan öğrenciler coğrafya dersinin günlük yaşamdaki ve çevre bilincinde önemli olduğuna vurgu yapmışlardır.

Aydın, Coşkun ve Kaya (2010) tarafından Elbistan örneğinde gerçekleştirilen araştırmada, Ticaret Meslek Lisesindeki öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumların olumlu ve yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada cinsiyetin coğrafya dersine ilişkin tutumda belirleyici bir değişken olmadığı da belirlenmiştir.

Aydın (2011) tarafından lise öğrencilerinin coğrafya derslerine ilişkin görüşlerinin ve dersten beklentilerinin belirlendiği araştırma Karabük il merkezinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler coğrafya dersinin sevilen yönlerini; coğrafya öğretmenin davranışları ve ders anlatım şekli, dersin eğlenceli geçmesi,

derste öğrendikleri bilgilerin günlük hayatta kullanılması, dersin kolay, ilginç ve zevkli geçmesi olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler coğrafya dersinin sevilmeyen yönlerini; coğrafya dersinde ezbere dayalı konuların fazla olması, bazı konuların sıkıcı olması, dersi sevmeme, dersten sıkılma ve bazı konuların matematikle ilgili olması olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler coğrafya dersinden beklentilerini; coğrafya dersinin daha eğlenceli olması, derste görsel araç ve gereçlerin daha fazla kullanılması ve derste daha fazla sınıf içi etkinliklerin yapılması olarak ifade etmişlerdir.

Göcen (2011) çalışmasında 12. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya katılan 12. sınıf öğrencilerinden kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, Eşit Ağırlık bölümünde öğrenim gören öğrencilerin diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilere göre, meslek lisesinde (imam hatip) öğrenim gören öğrencilerin diğer lise türlerinde öğrenim gören öğrencilere göre, anne ve babasının eğitim düzeyi ilkokul mezunu olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre coğrafya dersine yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Özdemir (2012) tarafından Karabük il merkezindeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin coğrafya tutumlarını farklı değişkenlere göre incelediği çalışmada, katılımcıların %83.5'i coğrafyayı sevdiğini belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumları sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Sumesh & Abdul Gafoor (2013) çalışmasında devlet ve özel okul öğrencilerinin coğrafya tutumlarının anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ayrıca her iki okul türünde de coğrafya tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Onuoha & Eze (2013) çalışmada lise öğrencilerinin coğrafya tutumlarının olumlu olduğu ve derse yönelik tutumların cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Şahin (2015) Tekirdağ Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi örnekleminde gerçekleştirdiği çalışmasında, öğrencilerinin coğrafya dersine olan ilgilerinin olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler coğrafya dersini meslekleri açısından faydalı bulduğunu, ders kitaplarında yer alan konuları ile yetinmeyip meslekleri ile ilgili olan diğer coğrafya konularını da öğrenmeyi önemli bulduklarını ifade etmiştir.

Şimşek (2016) tarafından Türkiye'deki farklı eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören 818 (359 kadın, 459 erkek) son sınıf öğrencisi üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafyaya yönelik tutumlarının yaş, öğrenim türü, mezun olunan ortaöğretim kurumu, akademik başarı ortalaması ve öğretmenlik sınavı KPSS için kursa devam etme durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre ölçeğin bütünü ile sevgi ve hoşlanma boyutunda anlamlı farklılaşma tespit edilirken, gerekli görme alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Üniversite değişkenine göre tutum ölçeğinin alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilirken, tutum ölçeğinin bütününde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Kaba (2016) tarafından Kahramanmaraş il merkezindeki farklı liselerde öğrenim gören 9. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği betimsel tarama modelindeki çalışmada, öğrencilerin genel olarak coğrafya dersine yönelik olumlu tutum sergilediği, cinsiyet ve okul türüne göre anlamlı bir farklar olduğu görülmektedir.

Coğrafya dersine yönelik tutum araştırmalarında görüldüğü gibi, öğrencilerin coğrafya dersleri tutumlarının genel olarak olumlu olduğu ve coğrafyayı önemli bir ders olarak gördüklerini ortaya konmuştur. Yapılan araştırmalarda öğrencilerde coğrafya dersinde olumlu tutum geliştirebilmek için; sınıf içerisinde öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması, ders içi ve dışı etkinliklerle öğrencilerde derse yönelik etkin katılımının sağlanması, sınıf ortamının coğrafya dersi için uygun

hale getirilmesi, sınıf dışı öğrenme ortamlarının kullanılması, öğretmen'in sınıf içinde etkili iletişim kurmasını, coğrafya dersine özgü öğretim materyallerinin kullanılmasını öne çıkarmışlardır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ele alınmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma ortaöğretim öğrencilerinin Coğrafya derslerine yönelik kaygı ve tutumlarının birbirleriyle ve çeşitli değişkenlere (başarı, cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü) göre ilişkisini belirlemeye yönelik olduğu için, ilişkisel tarama modelindedir. İlişkisel tarama modelleri iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. İlişkisel araştırma yöntemi, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek ve muhtemel sonuçları tahmin için kullanılır. İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki düzeyi istatistiksel testler kullanılarak ölçülmeye çalışılır (Karasar, 2006).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Karabük ilinde bulunan ortaöğretim öğrencileri; örneklemini ise 2016-2017 eğitim-öğretim yılı Karabük il merkezinde yer alan 8 farklı ortaöğretim türünden toplam 2854 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada “amaçlı örnekleme” yönteminden “maksimum çeşitlilik örnekleme” kullanılmıştır. Örneklem belirleme sürecinde farklı sayıda ve nitelikte ortaöğretim kurumundan (Fen lisesi, sağlık lisesi, meslek lisesi vb.) bilgi edinilmesine dikkat edilmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilere ait kişisel bazı bilgiler Tablo 1 ve Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete ve Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişkenler	Demografik Özellikler	Öğrenci sayısı	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	1344	47.1
	Kız	1510	52.9
	Toplam	2854	100
Sınıf	9. Sınıf	368	12.9
	10. Sınıf	1220	42.7
	11. Sınıf	1056	37
	12. Sınıf	210	7.4
	Toplam	2854	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, çalışmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin %52.9’nun ($f=1510$) kızlar, %47.1’ni ($f=1344$) erkekler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %12.9’nu ($f=368$) 9. sınıf, %42.7’ni ($f=1220$) 10. sınıf, %37’ni ($f=1056$) 11. sınıf ve %7.4’nü ($f=210$) 12.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okul Türüne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Okul Türü	Okullar	Öğrenci sayısı	Yüzde (%)
Anadolu Lisesi	Demir Çelik Anadolu Lisesi	475	57.1
	75. Yıl Karabük Anadolu Lisesi	337	
	Vakıfbank Zübeyde Hanım Anadolu Lisesi	269	
	Kıymet ve Mustafa Yazıcı Anadolu Lisesi	188	
	Cumhuriyet Anadolu Lisesi	214	
	Fevzi Çakmak Anadolu Lisesi	146	
Kız Meslek Lisesi	Yahya Kemal Beyatlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	144	5
Ticaret Meslek Lisesi	Necip Fazıl Kısakürek Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	110	3.9
Sağlık Meslek Lisesi	Prof. Dr. Süheyl Ünver Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	176	6.2
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Karabük Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	222	7.8
İmam Hatip Lisesi	Karabük Erkek Anadolu İmam Hatip Lisesi	247	11.9
	Karabük Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	92	
Anadolu Öğretmen Lisesi	Alparslan Gazi Anadolu Lisesi	31	1,1
Fen Lisesi	Karabük Mehmet Vergili Fen Lisesi	203	7.1
Toplam		2854	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya 8 farklı ortaöğretim türünden öğrenci katılmıştır. Araştırmaya Anadolu Lisesinden (1629 kişi), Kız Meslek Lisesinden (144 kişi), Ticaret Meslek Lisesinden (110 kişi), Sağlık Meslek Lisesinden (176 kişi), Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinden (222 kişi), İmam-Hatip Lisesinden (471 kişi), Anadolu Öğretmen Lisesinden (31 kişi) ve Fen Lisesinden (203 kişi) öğrenciler katılmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği” ve “Coğrafya Dersi Kaygı Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği

Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla, Aydın (2009) tarafından geliştirilen “Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Tutum ölçeğinin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .94 bulunmuştur. Tutum ölçeğine ilişkin faktör analizi sonuçlarına göre, ölçek dört faktörde toplanmıştır. Faktörler içerisindeki maddelerin madde faktör toplam puanı ile olan korelasyonları 0.50 ile 0.79 arasında değişmektedir. Toplamda 34 maddeden oluşan ölçek, “Her zaman” ile “Hiçbir Zaman” aralığında 5’li Likert olarak hazırlanmıştır (Aydın, 2009).

Bu tutum ölçeğinin maddelerin güvenirliği için 174 Ortaöğretim öğrencisi üzerinde pilot uygulama gerçekleştirilmiş ve sonuçta ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .71 olarak tespit edilmiştir.

3.3.2. Coğrafya Dersi Kaygı Ölçeği

Ortaöğretim öğrencilerinin Coğrafya dersine ilişkin kaygılarını belirlemek için Kağıtçı ve Kurbanoglu (2013) tarafından fen dersine yönelik geliştirilen ve uzman görüşleri doğrultusunda Coğrafya dersine uyarlanan ölçek kullanılmıştır. Toplamda 14 maddeden oluşan ölçek, “Her zaman” ile “Hiçbir Zaman” aralığında 5’li Likert olarak hazırlanmıştır.

Bu araştırmada kullanılan kaygı ölçeğinin maddelerinin güvenirliği için 174 ortaöğretim öğrencisi üzerinde pilot uygulaması yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .81 olarak bulunmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmanın verileri, 2016-2017 öğretim yılında Karabük ilindeki 8 farklı ortaöğretim türünden toplam 14 ortaöğretimde öğrenim gören 2854 öğrenciye ölçme araçlarının (Tutum ve Kaygı ölçekleri) uygulanması yoluyla elde edilmiştir.

Gönüllülük esası dikkate alınarak yapılan uygulama yaklaşık 25 dakikada gerçekleşmiştir.

Verilerin analizinde SPSS 22 kullanılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik kaygı ve tutumlarının “cinsiyet” değişkenine göre analizinde “*t-testi*” ile, “sınıf düzeyi”, “başarı algısı” ve “okul türü” değişkenine göre analizinde ise “*Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*” kullanılmıştır. Varyans analizi sonrasında yapılan ikili karşılaştırmalarda ortaya çıkan istatistiksel farkın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek amacıyla “*Tukey HSD*” ve “*LSD*” kullanılmıştır. Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik kaygı ve tutum düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde *korelasyon analizi* yapılmıştır. Ölçeğin istatistiksel çözümlerinde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

4. BULGULAR

4.1.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Genel Kaygı Durumları

Araştırmaya katılan Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin genel kaygı durumları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Durumları

İfadeler	Hiçbir Zaman		Nadiren		Sık Sık		Genellikle		Her Zaman		Art. Ort $\bar{X}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1. Coğrafya dersine girmeden önce gergin ve sıkıntılı olurum.	1462	51.2	853	29.9	138	4.8	176	6.2	225	7.9	1.89
2. Coğrafya dersine girme düşüncesi bile beni kaygılandırır.	1793	62.8	558	19.6	168	5.9	147	5.2	188	6.6	1.73
3. Coğrafya ile ilgili kelimeleri duymak beni kaygılandırır.	1770	62	585	20.5	192	6.7	129	4.5	178	6.2	1.72
4. Coğrafya dersinde kendimi huzursuz hissedirim.	1659	58.1	607	21.3	170	6	188	6.6	230	8.1	1.85
5. Bu dersteki etkinlikleri gerçekleştiren öğretmenleri izlemesinden kaygılanırım.	1544	54.1	660	23.1	202	7.1	210	7.4	238	8.3	1.93
6.Coğrafya dersine grup arkadaşlarımla çalışırken kaygılanırım.	2012	70.5	457	16	149	5.2	105	3.7	131	4.6	1.56
7. Coğrafya dersinde anlamadığım konular beni kaygılandırır.	1096	38.4	706	24.7	381	13.3	311	10.9	360	12.6	2.34
8. Coğrafya dersinde cevabımı bildiğim soruları bile yanıtlamaktan çekinirim.	1637	57.4	612	21.4	213	7.5	188	6.6	204	7.1	1.85
9. Coğrafya ders kitabını elime aldığımda kaygılanırım	1927	67.5	463	16.2	165	5.8	133	4.7	166	5.8	1.65
10. Coğrafya dersinde grafikleri ve tabloları yorumlamak beni kaygılandırır.	1337	46.8	766	26.8	308	10.8	212	7.4	231	8.1	2.03
11. Coğrafya dersinde öğretmen bana soru soracak diye kaygılanırım.	1230	43.1	779	27.3	294	10.3	215	7.5	336	11.8	2.17
12. Coğrafya dersinde sorulan bir soruya yanlış cevap verme ihtimali beni kaygılandırır.	1092	38.3	805	28.2	334	11.7	264	9.3	359	12.6	2.30
13. Coğrafya dersinde benden daha başarılı öğrencilerin varlığı beni kaygılandırır.	1659	58.1	546	19.1	213	7.5	180	6.3	256	9	1.89
14. Coğrafya dersindeki etkinlikleri verilen zaman içerisinde yetiştirememekten kaygılanırım.	1251	43.8	723	25.3	288	10.1	275	9.6	317	11.1	2.19

Çalışmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin kaygı ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde;

Kaygı ölçeğinin **birinci maddesinde** (*Coğrafya dersine girmeden önce gergin ve sıkıntılı olurum*) öğrencilerin %51.2'si ($f=1462$) “hiçbir zaman”, %29.9'u ($f=853$) “nadiren”, %4.8'i ($f=138$) “sık sık”, %6.2'si ($f=176$) “genellikle” ve %7.9'u ($f=225$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun coğrafya dersine girmeden önce sıkıntı yaşamadıkları ve gergin olmadıkları ifade edilebilir.

Kaygı ölçeğinin **ikinci maddesinde** (*Coğrafya dersine girme düşüncesi bile beni kaygılandırır*) öğrencilerin %62.8'i ($f=1793$) “hiçbir zaman”, %19.6'sı ($f=558$) “nadiren”, %5.9'u ($f=168$) “sık sık”, %5.2'si ($f=147$) “genellikle” ve %6.6'sı ($f=188$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Verilere göre katılımcıların çoğunluğunun coğrafya dersine girme düşüncesinden rahatsız olmadıkları ve kaygılanmadıkları izah edilebilir.

Kaygı ölçeğinin **üçüncü maddesinde** (*Coğrafya ile ilgili kelimeleri duymak beni kaygılandırır*) öğrencilerin %62'si ($f=1770$) “hiçbir zaman”, %20.5'i ($f=585$) “nadiren”, %6.7'si ($f=192$) “sık sık”, %4.5'i ($f=129$) “genellikle” ve %6.2'si ($f=178$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun coğrafya ile ilgili kelimeleri, terimleri duymanın öğrencileri kaygılandırmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Kaygı ölçeğinin **dördüncü maddesinde** (*Coğrafya dersinde kendimi huzursuz hissederim*) öğrencilerin %58.1'i ($f=1659$) “hiçbir zaman”, %21.3'ü ($f=607$) “nadiren”, %6'sı ($f=170$) “sık sık”, %6.6'si ($f=188$) “genellikle” ve %8.1'i ($f=230$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun coğrafya dersinde kendisini huzursuz hissetmedikleri görülmektedir.

Kaygı ölçeğinin **beşinci maddesinde** (*Bu dersteki etkinlikleri gerçekleştirirken öğretmenin beni izlemesinden kaygılanırım*) öğrencilerin %54.1'i ($f=1544$) “hiçbir zaman”, %23.1'u ($f=660$) “nadiren”, %7.1'i ($f=202$) “sık sık”, %7.4'ü ($f=210$) “genellikle” ve %8.3'ü ($f=238$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun coğrafya dersi ile ilgili etkinlikleri gerçekleştirirken ders öğretmenin kendilerini izlemesinin öğrencileri kaygılandırmadığını ifade etmiştir.

Kaygı ölçeğinin **altıncı maddesinde** (*Coğrafya dersine grup arkadaşlarımla çalışırken kaygılanırım*) ifadesine öğrencilerin %70.5'i ($f=2012$) “hiçbir zaman”, %16'sı ($f=457$) “nadiren”, %5.2'si ($f=149$) “sık sık”, %3.7'ü ($f=105$) “genellikle” ve %4.6'sı ($f=131$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu coğrafya dersinde birlikte çalışmanın kendilerinde kaygı oluşturmadığını belirtmiştir. Bilindiği gibi grupta birlikte çalışma ya da işbirlikli öğrenme ortamları öğrencilerin coğrafya derslerinde akademik başarılarını ve tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir.

Kaygı ölçeğinin **yedinci maddesinde** (*Coğrafya dersinde anlamadığım konular beni kaygılandırır*) öğrencilerin % 38.4'ü ($f= 1096$) “hiçbir zaman”, % 24.7'si ($f=706$) “nadiren”, % 13.3'ü ($f=381$) “sık sık”, % 10.9'u ($f=311$) “genellikle” ve % 12.6'sı ($f=360$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu coğrafya dersinde anlamadığı konuların kendilerini kaygılandırmadığı söylenebilir. Ancak %23'ü bu durumun kendilerini kaygılandırıldığını ifade etmiştir.

Kaygı ölçeğinin **sekizinci maddesinde** (*Coğrafya dersinde cevabını bildiğim soruları bile yanıtlamaktan çekinirim*) öğrencilerin % 57.4'i ($f=1637$) “hiçbir zaman”, %21.4'ü ($f=612$) “nadiren”, % 7.5'i ($f=213$) “sık sık”, % 6.6'sı ($f=188$) “genellikle” ve %7.1'i ($f=204$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu coğrafya dersinde cevabını bildiği soruları cevaplamaktan çekinmediği açıklanabilir.

Kaygı ölçeğinin **dokuzuncu maddesinde** (*Coğrafya ders kitabını elime aldığımda kaygılanırım*) öğrencilerin % 67.5'i ($f=1927$) “hiçbir zaman”, %16.2'si ($f=463$) “nadiren”, %5.8'i ($f=165$) “sık sık”, %4.7'si ($f=133$) “genellikle” ve %5.8'i ($f=166$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun coğrafya ders kitabını eline almaktan rahatsızlık duymadığı, kaygılanmadığı ifade edilir.

Kaygı ölçeğinin **onuncu maddesinde** (*Coğrafya dersinde grafikleri ve tabloları yorumlamak beni kaygılandırır*) öğrencilerin %46.8'i ($f=1337$) “hiçbir zaman”, %26.8'i ($f=766$) “nadiren”, %10.8'i ($f=308$) “sık sık”, %7.4'ü ($f=212$) “genellikle” ve %8.1'i ($f=231$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu coğrafya ders kitabındaki grafik ve tabloları yorumlamanın öğrencileri kaygılandırmadığı açıklanabilir.

Kaygı ölçeğinin **on birinci maddesinde** (*Coğrafya dersinde öğretmen bana soru soracak diye kaygılanırım*) öğrencilerin %43.1'i ($f=1230$) “hiçbir zaman”, %27.3'ü ($f=779$) “nadiren”, %10.3'ü ($f=294$) “sık sık”, %7.5'i ($f=215$) “genellikle” ve %11.8'i ($f=336$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunu coğrafya dersinde öğretmenin soru sormasının kaygılandırmadığı söylenebilir.

Kaygı ölçeğinin **on ikinci maddesinde** (*Coğrafya dersinde sorulan bir soruya yanlış cevap verme ihtimali beni kaygılandırır*) öğrencilerin %38.3'ü ($f=1092$) “hiçbir zaman”, %28.2'si ($f=805$) “nadiren”, %11.7'si ($f=334$) “sık sık”, %9.3'ü ($f=264$) “genellikle” ve %12.6'sı ($f=359$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunu coğrafya dersinde sorulan bir soruya yanlış cevap verme ihtimalinin öğrenciyi kaygılandırmadığı görülmektedir.

Kaygı ölçeğinin **on üçüncü maddesinde** (*Coğrafya dersinde benden daha başarılı öğrencilerin varlığı beni kaygılandırır*) öğrencilerin %58.1'i ($f=1659$) “hiçbir zaman”, %19.1'i ($f=546$) “nadiren”, %7.5'i ($f=213$) “sık sık”, %6.3'ü ($f=180$)

“genellikle” ve %6.3’ü ($f=256$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu coğrafya dersinde kendilerinden daha başarılı olan diğer öğrencilerin sınıf içindeki varlıklarının olumsuz bir kaygıya sebep olmadığı söylenebilir.

Kaygı ölçeğinin **on dördüncü maddesinde** (*Coğrafya dersindeki etkinlikleri verilen zaman içerisinde yetiştirememekten kaygılanırım*) öğrencilerin %43.8’i ($f=1251$) “hiçbir zaman”, %25.3’ü ($f=723$) “nadiren”, %10.1’i ($f=288$) “sık sık”, %9.6’sı ($f=275$) “genellikle” ve %11.1’i ($f=317$) “her zaman” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu coğrafya dersindeki etkinlikleri verilen zaman içerisinde yetiştirememekten kaygılanmadıkları ifade edilebilir.

Tablo 3 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı ölçeğine verdikleri cevaplar da aritmetik ortalaması en yüksek maddeler şunlardır:

1. Coğrafya dersinde anlamadığım konular beni kaygılandırır ($\bar{x} = 2.34$).
2. Coğrafya dersinde sorulan bir soruya yanlış cevap verme ihtimali beni kaygılandırır ($\bar{x} = 2.30$).
3. Coğrafya dersindeki etkinlikleri verilen zaman içerisinde yetiştirememekten kaygılanırım ($\bar{x} = 2.19$).

Sonuç olarak ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin *düşük* olduğu görülmektedir ($\bar{x} = 1.94$).

4.2.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeylerinin Derse Yönelik Başarı Düzeylerine” Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin derse yönelik başarı düzeyi değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeyinin Derse Yönelik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S		
Başarı	(1) 0-49.99 (Geçmez)	365	2.29	.99		
	(2) 50.00-59.99 (Geçer)	650	2.02	.89		
	(3) 60.00-69.99 (Orta)	603	1.90	.82		
	(4) 70.00-84.99 (İyi)	690	1.84	.86		
	(5) 58.00-100 (Pekiyi)	546	1.76	.81		
	Toplam	2854	1.94	.88		
Var. Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p	Fark
Gruplar Arası	73.381	4	18.345			1-2; 1-3
Gruplar İçi	2133.560	2849	.749	24.497	.000	1-4; 1-5
Toplam	2206.941	2853				2-4;2-5

Tablo 4 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin derse yönelik başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir [$F(4, 2849) = 24.50, p < .05$].

Başka bir anlatımla farklı düzeylerde ders başarısı olan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinde anlamlı farklılaşma olmaktadır. Bu anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini belirlemek için yapılan *Scheffe testi* sonuçları anlamlı farklılıkların “geçmez ve geçer”, “geçmez ve orta”, “geçmez ve iyi”, “geçmez ve pekiyi”, “geçer ve iyi” ve “geçer ve pekiyi” grupları arasında tüm gruplarda geçmez lehine gerçekleştiğini göstermektedir.

4.3.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeylerinin “Okul Türüne” Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin okul türü değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeyinin Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S	
Okul Türü	(1) Anadolu Lisesi	1629	2.04	.92	
	(2) Kız Meslek Lisesi	144	1.73	.67	
	(3) Ticaret Lisesi	110	1.72	.83	
	(4) Sağlık Lisesi	176	1.59	.67	
	(5) Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	222	1.97	.89	
	(6) İmam Hatip Lisesi	339	1.67	.63	
	(7) Anadolu Öğretmen Lisesi	31	2.35	1.10	
	(8) Fen Lisesi	203	1.93	.96	
	Toplam	2854	1.93	.88	
Var. Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	Fark
Gruplar Arası	78.575	7	11.225		1-2; 1-3; 1-4;
Gruplar İçi	2128.366	2846	.748	15.010	1-6; 2-7; 3-7
Toplam	2206.941	2853			4-5; 4-7; 5-6

Tablo 5’teki değerlere göre ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeyleri okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$F_{(7,2846)}=15.010$; $p<0.05$]. Bu farkın hangi grupların ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığını belirlemek için “Tukey testi” uygulanmıştır.

Sonuç olarak, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersi kaygı düzeyleri okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Ayrıca ortaöğretim türlerine kaygı ortalamaları incelendiğinde; en yüksek ortalamanın Anadolu Öğretmen Lisesi ve en düşük ortalamanın ise Sağlık Lisesinde olduğu görülmektedir. Buna göre coğrafya dersine yönelik en fazla kaygı taşıyan öğrencilerin *Anadolu Öğretmen Liselerinde*, en az kaygı taşıyan öğrencilerin ise *Sağlık Liselerinde* öğrenim gören öğrenciler olduğu söylenebilir.

4.4.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeylerinin “Sınıf Düzeyine” Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre farklılığı için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeyinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S		
Sınıf Düzeyi	Dokuzuncu Sınıf	368	1.97	.81		
	Onuncu Sınıf	1220	1.90	.86		
	On birinci Sınıf	1056	1.98	.91		
	On ikinci Sınıf	210	1.92	.93		
	Toplam	2854	1.94	.88		
	Var. Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p
	Gruplar Arası	4.345	3	1.448		
	Gruplar İçi	2202.596	2850	.773	1.874	.132
	Toplam	2206.941	2853			

Tablo 6 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmektedir [$F(4, 2849) = 1.87, p > .05$]. Başka bir anlatımla, 9, 10, 11 ve 12. sınıf ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeyleri benzerlik göstermektedir.

4.5.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeylerinin “Cinsiyete” Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılığı için yapılan t-Testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Erkek (n = 1344)		Kız (n = 1510)		t	p
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S		
Kaygı	1.95	.93	1.93	.83	.64	.52

Tablo 7 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmektedir [$t(2854) = .64, p > .05$]. Başka bir ifadeyle, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinde cinsiyet belirleyici bir unsur değildir.

4.6.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Genel Tutum Durumları

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin genel tutum durumları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Durumları

İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Art. Ort $\bar{X}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1. Coğrafya sevdiğim bir derstir.	480	16.8	325	11.4	678	23.8	797	27.9	575	20.1	3.23
2. Coğrafya dersinden hiç hoşlanmam.	987	34.6	745	26.1	467	16.4	322	11.3	333	11.7	3.61
3. Derslerin içinde en sevimsiz olanı coğrafyadır.	1148	40.2	683	23.9	494	17.3	275	9.6	254	8.9	3.77
4. Coğrafya dersine karşı ilgi duymuyorum.	806	28.2	578	20.3	576	20.2	484	17	410	14.4	3.10
5. Diğer derslere göre en sevecek çalıştığım ders coğrafyadır.	828	29	682	23.9	674	23.6	416	14.6	254	8.9	2.50
6. Coğrafya dersi her öğrenci için gerekli ve önemli bir derstir.	403	14.1	372	13	725	25.4	838	29.4	516	18.1	3.24
7. Coğrafya dersi konularını anlayamıyorum, bu yüzden coğrafya öğrenmek istemiyorum.	912	32	731	25.6	537	18.8	360	12.6	314	11	3.55
8. Coğrafya derslerinde kendimi baskı altında hissediyorum.	1192	41.8	766	26.8	413	14.5	260	9.1	233	7.8	3.86
9. Ne kadar çalışırsam çalışayım coğrafya dersinde başarılı olamıyorum.	907	31.8	737	25.8	523	18.3	382	13.4	305	10.7	3.55
10. Coğrafya dersinin korkulacak yanı yoktur.	387	13.6	366	12.8	518	18.1	883	30.9	700	24.5	3.40
11. Coğrafya dersi konuları hiç ilgimi çekmez.	761	26.7	724	25.4	569	19.9	409	14.3	391	13.7	3.37
12. Coğrafya dersinde öğrendiklerim günlük yaşamımda çok yararlıdır.	430	15.1	393	13.8	804	28.2	750	26.3	477	16.7	3.16
13. Bazı temel bilgilerin dışında coğrafyayı bilmek gereksizdir.	706	24.7	778	27.3	572	20	407	14.3	391	13.7	3.35
14. Coğrafyanın hayatıma katacağı bir şey yoktur.	992	34.8	812	28.5	533	18.7	271	9.5	246	8.6	3.71
15. Coğrafya ders saatleri azaltılırsa mutlu olurum.	781	27.4	605	21.2	547	19.2	411	14.4	510	17.9	3.26
16. Coğrafya dersi sınavından çekinirim.	796	27.9	632	22.1	515	18	486	17	425	14.9	3.31
17. Coğrafya dersine mecbur olduğum için girerim.	843	29.5	626	21.9	436	15.3	496	17.4	453	15.9	3.32
18. Coğrafya dersine öğretmenin zorlamasıyla çalışırım.	1147	40.2	815	28.6	403	14.1	269	9.4	220	7.7	3.84
19. Coğrafya dersi ülkemizi daha iyi tanımamıza yardım eder.	269	9.4	228	8	400	14	997	34.9	960	33.6	3.75
20. Coğrafya dersi konuları bende merak uyandırıyor.	492	17.2	430	15.1	719	25.2	710	24.9	503	17.6	3.11
21. Coğrafya dersi düşünmeyi gerektiren bir derstir.	388	13.6	378	13.2	680	23.8	916	32.1	492	17.2	3.26
22. Okul hayatım boyunca coğrafya dersi almak isterim.	785	27.5	510	17.9	746	26.1	442	15.5	371	13	2.69
23. Coğrafya dersinin zevkli geçmesinde öğretmenin sınıf içindeki tutumu, performansı, araç-gereç kullanımı kısaca yeterliliği	322	11.3	220	7.7	428	15	794	27.8	1090	38.2	3.74

etkilidir.												
24. Coğrafya dersinde öğrendiklerimi arkadaşlarımla tartışmaktan zevk alırım.	625	21.9	514	18	734	25.7	642	22.5	339	11.9	2.84	
25. Coğrafya dersine harcadığım zamanı “boşa geçen zaman” olarak düşünüyorum.	1088	38.1	679	23.8	524	18.4	246	8.6	317	11.1	3.69	
26. Coğrafya dersinde doğa olayları hakkında yorum yapabilme becerisi kazandığım için seviniyorum.	386	13.5	365	12.8	657	23	887	31.1	559	19.6	3.30	
27. Coğrafya dersi sayesinde “küresel ısınma, çölleşme ve su problemi” gibi evrensel problemlerle ilgili yayınları daha yakından izliyorum.	502	17.6	519	18.2	642	22.5	771	27	420	14.7	3.03	
28. Coğrafya dersinin ödevlerini yapmak beni eğlendirir.	732	25.6	607	21.3	682	23.9	503	17.6	330	11.6	2.68	
29. Coğrafya ders saatlerini sabırsızlıkla beklerim	854	29.9	650	22.8	702	24.6	378	13.2	270	9.5	2.50	
30. Coğrafya dersinin adını duyunca tedirgin olurum.	1069	37.5	669	23.4	520	18.2	316	11.1	280	9.8	3.68	
31. Coğrafya dersinin daha eğlenceli olmasını isterim.	294	10.3	254	8.9	462	16.2	852	29.9	992	34.8	3.70	
32. Coğrafya dersi olmasa kendimi daha huzurlu hissederim.	767	26.9	625	21.9	653	22.9	357	12.5	452	15.8	2.69	
33. Coğrafya öğretmeninin ders işleyişi hoşuma gitmiyor.	1095	38.4	552	19.3	499	17.5	283	9.9	425	14.9	3.56	
34. İlerde coğrafya ile ilgili bir meslek seçmeyi düşünüyorum.	1365	47.8	595	17.3	611	21.4	196	6.9	187	6.6	2.07	
										Toplam	3.29	

Çalışmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin tutum ölçeğine verdikleri cevaplar incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tutum ölçeğinin **birinci maddesinde** (*Coğrafya sevdiğim bir derstir*) öğrencilerin %16.8'i ($f=480$) “hiç katılmıyorum”, %11.4'ü ($f=325$) “katılmıyorum”, %23.8'i ($f=678$) “kararsızım”, %27.9'u ($f=797$) “katılıyorum” ve %20.1'i ($f=575$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların büyük çoğunluğunun; coğrafya dersini sevdiği, coğrafya dersinin sevilen bir ders olarak görüldüğü ifade edilebilir.

Tutum ölçeğinin **ikinci maddesinde** (*Coğrafya dersinden hiç hoşlanmam*) öğrencilerin %34.6'sı ($f=987$) “hiç katılmıyorum”, %26.1'i ($f=745$) “katılmıyorum”, %16.4'ü ($f=467$) “kararsızım”, %11.3'ü ($f=322$) “katılıyorum” ve %11.7'si ($f=333$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu en büyük oranda; coğrafya dersinden hiç hoşlanmıyorum sorusuna hiç katılmıyorum şeklinde olumsuz cevap verdiği ve coğrafya dersinden hoşlandığı söylenebilir.

Tutum ölçeğinin **üçüncü maddesinde** (*Derslerin içinde en sevimsiz olanı coğrafyadır*) öğrencilerin %40.2'si ($f=1148$) “hiç katılmıyorum”, %23.9'u ($f=683$) “katılmıyorum”, %17.3'ü ($f=494$) “kararsızım”, %9.6'sı ($f=275$) “katılıyorum” ve %8.9'u ($f=254$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu, derslerin içinde coğrafya dersini sevimli buldukları şeklinde açıklanabilir.

Tutum ölçeğinin **dördüncü maddesinde** (*Coğrafya dersine karşı ilgi duymuyorum*) öğrencilerin %28.2'si ($f=806$) “hiç katılmıyorum”, %20.3'ü ($f=578$) “katılmıyorum”, %20.2'si ($f=576$) “kararsızım”, %17'si ($f=484$) “katılıyorum” ve %14.4'ü ($f=410$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun, coğrafya dersine ilgi duyduğu söylenebilir.

Tutum ölçeğinin **beşinci maddesinde** (*Diğer derslere göre en seerek çalıştığım ders coğrafyadır*) öğrencilerin %29'u ($f=828$) “hiç katılmıyorum”, %23.9'u ($f=682$) “katılmıyorum”, %23.6'sı ($f=674$) “kararsızım”, %14.6'sı ($f=416$) “katılıyorum” ve %8.9'u ($f=254$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu, diğer derslere göre coğrafya dersine seerek çalışmadıkları ifade edilebilir.

Tutum ölçeğinin **altıncı maddesinde** (*Coğrafya dersi her öğrenci için gerekli ve önemli bir derstir*) öğrencilerin %14.1'i ($f=403$) “hiç katılmıyorum”, %13'ü ($f=372$) “katılmıyorum”, %25.4'ü ($f=725$) “kararsızım”, %29.4'ü ($f=838$) “katılıyorum” ve %18.1'i ($f=516$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun, coğrafya dersini önemli bir ders olarak gördüğü tespit edilmiştir.

Tutum ölçeğinin **yedinci maddesinde** (*Coğrafya dersi konularını anlayamıyorum, bu yüzden coğrafya öğrenmek istemiyorum*) öğrencilerin %32'si ($f=912$) “hiç katılmıyorum”, %25.6'sı ($f=731$) “katılmıyorum”, %18.8'i ($f=537$) “kararsızım”, %12.6'sı ($f=360$) “katılıyorum” ve %11'i ($f=314$) “tamamen

katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun, coğrafya dersini anladıkları ve öğrenmek istedikleri şekline açıklanabilir.

Tutum ölçeğinin **sekizinci maddesinde** (*Coğrafya derslerinde kendimi baskı altında hissediyorum*) öğrencilerin %41.8’i ($f=1192$) “hiç katılmıyorum”, %26.8’i ($f=766$) “katılmıyorum”, %14.5’i ($f=413$) “kararsızım”, %9.1’i ($f=260$) “katılıyorum” ve %7.8’i ($f=233$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun, coğrafya dersinde kendilerini baskı altında hissetmedikleri söylenebilir.

Tutum ölçeğinin **dokuzuncu maddesinde** (*Ne kadar çalışırsam çalışayım coğrafya dersinde başarılı olamıyorum*) öğrencilerin %31.8’i ($f=907$) “hiç katılmıyorum”, %25.8’i ($f=737$) “katılmıyorum”, %18.3’ü ($f=523$) “kararsızım”, %13.4’ü ($f=382$) “katılıyorum” ve %10.7’ü ($f=305$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun, coğrafya dersine çalıştıkları zaman, başarılı oldukları şeklinde ifade edilebilir.

Tutum ölçeğinin **onuncu maddesinde** (*Coğrafya dersinin korkulacak yanı yoktur*) öğrencilerin %13.6’sı ($f=387$) “hiç katılmıyorum”, %12.8’i ($f=366$) “katılmıyorum”, %18.1’i ($f=518$) “kararsızım”, %30.9’u ($f=883$) “katılıyorum” ve %24.5’i ($f=700$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu için, coğrafya dersinin korkulacak bir olmadığı ortaya konulmuştur.

Tutum ölçeğinin **on birinci maddesinde** (*Coğrafya dersi konuları hiç ilgimi çekmez*) öğrencilerin %26.7’si ($f=761$) “hiç katılmıyorum”, %25.4’ü ($f=724$) “katılmıyorum”, %19.9’u ($f=569$) “kararsızım”, %14.3’ü ($f=409$) “katılıyorum” ve %13.7’si ($f=391$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun, coğrafya dersinin konularının ilgisini çektiği şeklinde yorumlanabilir.

Tutum ölçeğinin **on ikinci maddesinde** (*Coğrafya dersinde öğrendiklerim günlük yaşamımda çok yararlıdır*) öğrencilerin %15.1'i ($f=430$) “hiç katılmıyorum”, %13.8'i ($f=393$) “katılmıyorum”, %28.2'si ($f=804$) “kararsızım”, %26.3'ü ($f=750$) “katılıyorum” ve %16.7'si ($f=477$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; coğrafya dersinin günlük yaşamda çok yararlı olduğu konusunda kararsız olduğu ifade edilebilir.

Tutum ölçeğinin **on üçüncü maddesinde** (*Bazı temel bilgilerin dışında coğrafyayı bilmek gereksizdir*) öğrencilerin %24.7'si ($f=706$) “hiç katılmıyorum”, %27.3'ü ($f=778$) “katılmıyorum”, %20'si ($f=572$) “kararsızım”, %14.3'ü ($f=407$) “katılıyorum” ve %13.7'i ($f=391$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun; bazı temel bilgiler dışında coğrafya dersini bilmenin gereksiz olduğunu düşünmedikleri söylemek mümkündür.

Tutum ölçeğinin **on dördüncü maddesinde** (*Coğrafyanın hayatıma katacağı bir şey yoktur*) öğrencilerin %34.8'i ($f=992$) “hiç katılmıyorum”, %28.5'i ($f=812$) “katılmıyorum”, %18.7'si ($f=533$) “kararsızım”, %9.5'u ($f=271$) “katılıyorum” ve %8.6'sı ($f=246$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu için; coğrafya dersinin hayatlarına katacağı bir şeylerin olduğunu düşündüğü şeklinde izah edilebilir.

Tutum ölçeğinin **on beşinci maddesinde** (*Coğrafya ders saatleri azaltılırsa mutlu olurum*) öğrencilerin %27.4'ü ($f=781$) “hiç katılmıyorum”, %21.2'ü ($f=605$) “katılmıyorum”, %19.2'si ($f=547$) “kararsızım”, %14.4'ü ($f=411$) “katılıyorum” ve %17.9'u ($f=510$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunu; coğrafya ders saatinin azaltılmasını istedikleri yönünde açıklanabilir.

Tutum ölçeğinin **on altıncı maddesinde** (*Coğrafya dersi sınavından çekinirim*) öğrencilerin %27.9'u ($f=796$) “hiç katılmıyorum”, %22.1'i ($f=632$) “katılmıyorum”, %18'i ($f=515$) “kararsızım”, %17'si ($f=486$) “katılıyorum” ve %14.9'i ($f=425$)

“tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu, coğrafya dersi sınavından çekinmediğini yorumlamak mümkündür.

Tutum ölçeğinin **on yedinci maddesinde** (*Coğrafya dersine mecbur olduğum için girerim*) öğrencilerin %29.5’i ($f=843$) “hiç katılmıyorum”, %21.9’u ($f=626$) “katılmıyorum”, %15.3’i ($f=436$) “kararsızım”, %17.4’ü ($f=496$) “katılıyorum” ve %15.9’u ($f=453$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu, coğrafya dersine mecbur olduğu için değil severek girdiği söylenebilir.

Tutum ölçeğinin **on sekizinci maddesinde** (*Coğrafya dersine öğretmenin zorlamasıyla çalışırım*) öğrencilerin %40.2’si ($f=1147$) “hiç katılmıyorum”, %28.6’sı ($f=815$) “katılmıyorum”, %14.1’i ($f=403$) “kararsızım”, %9.4’ü ($f=269$) “katılıyorum” ve %7.7’si ($f=220$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun; coğrafya dersine öğretmenin zorlamasıyla çalışmadığı, kendi istediği için çalıştığı ifade edilebilir.

Tutum ölçeğinin **on dokuzuncu maddesinde** (*Coğrafya dersi ülkemizi daha iyi tanımamıza yardım eder*) öğrencilerin %9.4’ü ($f=269$) “hiç katılmıyorum”, %8’i ($f=228$) “katılmıyorum”, %14’ü ($f=400$) “kararsızım”, %34.9’u ($f=997$) “katılıyorum” ve %33.6’sı ($f=960$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; coğrafya dersinin ülkemizi en iyi şekilde tanımaya yardımcı olduğu şeklinde izah edilebilir.

Tutum ölçeğinin **yirminci maddesinde** (*Coğrafya dersi konuları bende merak uyandırıyor*) öğrencilerin %17.2’si ($f=492$) “hiç katılmıyorum”, %15.1’i ($f=430$) “katılmıyorum”, %25.2’si ($f=719$) “kararsızım”, %24.9’u ($f=710$) “katılıyorum” ve %17.6’sı ($f=503$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun; coğrafya konularının öğrencide merak uyandırdığı konusunda kararsız kaldığı şeklinde yorumlanabilir.

Tutum ölçeğinin **yirmi birinci maddesinde** (*Coğrafya dersi düşünmeyi gerektiren bir derstir*) öğrencilerin %13.6'sı ($f=388$) “hiç katılmıyorum”, %13.2'si ($f=378$) “katılmıyorum”, %23.8'i ($f=680$) “kararsızım”, %32.1'i ($f=916$) “katılıyorum” ve %17.2'si ($f=492$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun; coğrafya dersini düşünmeyi gerektiren bir ders olarak gördüğü açıklanabilir.

Tutum ölçeğinin **yirmi ikinci maddesinde** (*Okul hayatım boyunca coğrafya dersi almak isterim*) öğrencilerin %27.5'i ($f=785$) “hiç katılmıyorum”, %17.9'u ($f=510$) “katılmıyorum”, %26.1'i ($f=746$) “kararsızım”, %15.5'i ($f=442$) “katılıyorum” ve %13'ü ($f=371$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; okul hayatı boyunca coğrafya dersi almak istemediklerini ifade etmiştir.

Tutum ölçeğinin **yirmi üçüncü maddesinde** (*Coğrafya dersinin zevkli geçmesinde öğretmenin sınıf içindeki tutumu, performansı, araç-gereç kullanımı kısaca yeterliliği etkilidir*) öğrencilerin %11.3'ü ($f=322$) “hiç katılmıyorum”, %7.7'si ($f=220$) “katılmıyorum”, %15'i ($f=428$) “kararsızım”, %27.8'i ($f=794$) “katılıyorum” ve %38.2'si ($f=1090$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun; coğrafya dersinin zevkli geçmesinde öğretmenin sınıf içindeki tutumu, performansı, araç-gereç kullanımı kısaca yeterliliğinin etkili olduğu yönünde yorumlanabilir.

Tutum ölçeğinin **yirmi dördüncü maddesinde** (*Coğrafya dersinde öğrendiklerimi arkadaşlarımla tartışmaktan zevk alırım*) öğrencilerin %21.9'u ($f=625$) “hiç katılmıyorum”, %18'i ($f=514$) “katılmıyorum”, %25.7'si ($f=734$) “kararsızım”, %22.5'i ($f=642$) “katılıyorum” ve %11.9'u ($f=339$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun; coğrafya dersinde öğrendiklerini arkadaşlarıyla tartışmaktan zevk almaları konusunda kararsız oldukları şeklinde izah edilebilir.

Tutum ölçeğinin **yirmi beşinci maddesinde** (*Coğrafya dersine harcadığım zamanı “boşa geçen zaman” olarak düşünüyorum*) öğrencilerin %38.1’i ($f=1088$) “hiç katılmıyorum”, %23.8’i ($f=679$) “katılmıyorum”, %18.4’ü ($f=524$) “kararsızım”, %8.6’sı ($f=246$) “katılıyorum” ve %11.1’i ($f=317$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; coğrafya dersine harcadığım zamanı “boşa geçen zaman” olarak düşünmedikleri olarak görülmektedir.

Tutum ölçeğinin **yirmi altıncı maddesinde** (*Coğrafya dersinde doğa olayları hakkında yorum yapabilme becerisi kazandığım için seviniyorum*) öğrencilerin %13.5’i ($f=386$) “hiç katılmıyorum”, %12.8’i ($f=365$) “katılmıyorum”, %23’i ($f=657$) “kararsızım”, %31.1’i ($f=887$) “katılıyorum” ve %19.6’sı ($f=559$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; coğrafya dersinde doğa olayları hakkında yorum yapabilme becerisi kazandığı için öğrencilerin sevindiği söylenebilir.

Tutum ölçeğinin **yirmi yedinci maddesinde** (*Coğrafya dersi sayesinde “küresel ısınma, çölleşme ve su problemi” gibi evrensel problemlerle ilgili yayınları daha yakından izliyorum*) öğrencilerin %17.6’sı ($f=502$) “hiç katılmıyorum”, %18.2’si ($f=519$) “katılmıyorum”, %22.5’i ($f=642$) “kararsızım”, %27’u ($f=771$) “katılıyorum” ve %14.7’si ($f=420$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; coğrafya dersi sayesinde “küresel ısınma, çölleşme ve su problemi” gibi evrensel problemlerle ilgili yayınları daha yakından izlediğini ortaya koymuştur.

Tutum ölçeğinin **yirmi sekizinci maddesinde** (*Coğrafya dersinin ödevlerini yapmak beni eğlendirir*) öğrencilerin %25.6’sı ($f=732$) “hiç katılmıyorum”, %21.3’ü ($f=607$) “katılmıyorum”, %23.9’u ($f=682$) “kararsızım”, %17.6’sı ($f=503$) “katılıyorum” ve %11.6’sı ($f=330$) “tamamen katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; coğrafya dersi ödevi yapmanın öğrencileri eğlendirmedeği şeklinde izah edilebilir.

Tutum ölçeğinin **yirmi dokuzuncu maddesinde** (*Coğrafya ders saatlerini sabırsızlıkla beklerim*) öğrencilerin %29.9'u ($f=854$) "hiç katılmıyorum", %22.8'i ($f=650$) "katılmıyorum", %24.6'sı ($f=702$) "kararsızım", %13.2'si ($f=378$) "katılıyorum" ve %9.5'i ($f=270$) "tamamen katılıyorum" şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; coğrafya ders saatlerini sabırsızlıkla beklemedikleri söylenebilir.

Tutum ölçeğinin **otuzuncu maddesinde** (*Coğrafya dersinin adını duyunca tedirgin olurum*) öğrencilerin %37.5'i ($f=1069$) "hiç katılmıyorum", %23.4'ü ($f=669$) "katılmıyorum", %18.2'si ($f=520$) "kararsızım", %11.1'i ($f=316$) "katılıyorum" ve %9.8'i ($f=280$) "tamamen katılıyorum" şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğunun; coğrafya dersinin adını duyunca tedirgin olmadıkları şeklinde ifade edilebilir.

Tutum ölçeğinin **otuz birinci maddesinde** (*Coğrafya dersinin daha eğlenceli olmasını isterim*) öğrencilerin %10.3'ü ($f=294$) "hiç katılmıyorum", %8.9'u ($f=254$) "katılmıyorum", %16.2'si ($f=462$) "kararsızım", %29.9'u ($f=852$) "katılıyorum" ve %34.8'i ($f=992$) "tamamen katılıyorum" şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; coğrafya dersinin daha eğlenceli olmasını istedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Tutum ölçeğinin **otuz ikinci maddesinde** (*Coğrafya dersi olmasa kendimi daha huzurlu hissederim*) öğrencilerin %26.9'u ($f=767$) "hiç katılmıyorum", %21.9'u ($f=625$) "katılmıyorum", %22.9'u ($f=653$) "kararsızım", %12.5'i ($f=357$) "katılıyorum" ve %15.8'i ($f=452$) "tamamen katılıyorum" şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; coğrafya dersi olmasa kendimi daha huzurlu hissetmeyecekleri şeklinde yorumlanabilir.

Tutum ölçeğinin **otuz üçüncü maddesinde** (*Coğrafya öğretmeninin ders işleyişi hoşuma gitmiyor*) öğrencilerin %38.4'ü ($f=1095$) "hiç katılmıyorum", %19.3'ü ($f=552$) "katılmıyorum", %17.5'i ($f=499$) "kararsızım", %9.9'u ($f=283$) "katılıyorum"

ve %14.9'u ($f=425$) "tamamen katılıyorum" şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; coğrafya öğretmeninin ders işleyişinin hoşlarına gitmediği söylenemez.

Tutum ölçeğinin **otuz dördüncü maddesinde** (*İlerde coğrafya ile ilgili bir meslek seçmeyi düşünüyorum*) öğrencilerin %47.8'i ($f=1365$) "hiç katılmıyorum", %17.3'ü ($f=595$) "katılmıyorum", %21.4'ü ($f=611$) "kararsızım", %6.9'u ($f=196$) "katılıyorum" ve %6.6'sı ($f=187$) "tamamen katılıyorum" şeklinde cevap vermiştir. Bu sonuca göre katılımcıların çoğunluğu; ilerde coğrafya ile ilgili bir meslek seçmeyi düşünmediği şeklinde izah edilebilir.

Tablo 8 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeyleri orta seviyenin üstünde görülmektedir ($\bar{x} = 3.29$). Tutum ölçeğinin alt boyutları açısından incelendiğinde en yüksek ortalamanın *beklenti* boyutunda ($\bar{x} = 3.54$), en düşük ortalamanın ise *ilgi* boyutundan ($\bar{x} = 2.77$) oluştuğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı ölçeğine verdikleri cevaplar da aritmetik ortalaması en yüksek maddeler şunlardır:

1. Coğrafya derslerinde kendimi baskı altında hissediyorum. ($\bar{x} = 3.86$).
2. Coğrafya dersine öğretmenin zorlamasıyla çalışırım. ($\bar{x} = 3.84$).
3. Derslerin içinde en sevimsiz olanı coğrafyadır. ($\bar{x} = 3.77$).

Tablo 8 incelendiğinde öne çıkan bulgular şunlardır:

Ortaöğretim öğrencilerinin, olumsuz tutum maddelerine verdikleri cevaplar ile olumlu tutum maddelerine verdikleri cevaplar benzerlik göstermektedir. Örneğin; "Coğrafya sevdiğim bir derstir" ifadesine öğrencilerin %27.9'u ($f=797$) "katılıyorum", %20.1'i ($f=575$) "tamamen katılıyorum" şeklinde cevap vermiştir. "Coğrafya dersine karşı ilgi duymuyorum" ifadesine öğrencilerin %28.2'si ($f=806$) "hiç katılmıyorum", %20.3'ü ($f=578$) şeklinde cevap vermiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin, *olumlu tutum ifadelerinden* en çok katıldıkları (katılıyorum ve tamamen katılıyorum) ifadeler;

- ✓ Coğrafya dersi ülkemizi daha iyi tanımamıza yardım eder (%68.5).
- ✓ Coğrafya dersinin zevkli geçmesinde öğretmenin sınıf içindeki tutumu, performansı, araç-gereç kullanımı kısaca yeterliliği etkilidir (%66).
- ✓ Coğrafya dersinin daha eğlenceli olmasını isterim (%64.7).

Ortaöğretim öğrencilerinin, *olumsuz tutum ifadelerinden* en çok katılmadıkları (katılmıyorum ve hiç katılmıyorum) ifadeler;

- ✓ Coğrafya dersine öğretmenin zorlamasıyla çalışırım (%68.8).
- ✓ Coğrafya derslerinde kendimi baskı altında hissediyorum (%68.6).
- ✓ Derslerin içinde en sevimsiz olanı coğrafyadır (%64.1).

Ortaöğretim öğrencilerinin, uygulanan tutum ölçeğinde en çok “*karasızım*” cevabını verdikleri tutum ifadeleri

- ✓ Coğrafya dersinde öğrendiklerim günlük yaşamımda çok yararlıdır (%28.2).
- ✓ Okul hayatım boyunca coğrafya dersi almak isterim (%26.1)
- ✓ Coğrafya dersinde öğrendiklerimi arkadaşlarımla tartışmaktan zevk alırım (%25.7)

4.7.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Hoşlanma” Boyutunun Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin “hoşlanma” boyutunun derse yönelik başarı değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 9’de verilmiştir.

Tablo 9. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin “Hoşlanma” Boyutunun Derse Yönelik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S			
Başarı Düzeyi	(1) 0-49.99 (Geçmez)	365	3.07	.70			
	(2) 50.00-59.99 (Geçer)	650	3.30	.69			
	(3) 60.00-69.99 (Orta)	603	3.43	.68			
	(4) 70.00-84.99 (İyi)	690	3.54	.69			
	(5) 85.00-100 (Pekiyi)	546	3.57	.68			
Var. Kay.		Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p	Fark
Gruplar Arası		75.289	4	18.822	39.977	.000	1-2; 1-3;
Gruplar İçi		1341.370	2849	.471			1-4; 1-5
Toplam		1416.569	2853				2-3; 2-4 2-5; 3-5

Tablo 9’deki değerlere göre öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin tutum ölçeğindeki hoşlanma boyutunun derse yönelik başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir [$F(4, 2849) = 39.98, p < .05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında gerçekleştiğini belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonuçları bu farklılıkların *hoşlanma boyutunda* “geçmez ve geçer”, “geçmez ve orta”, “geçmez ve iyi” ve “geçmez ve pekiyi” grupları arasında “geçmez” grubunun karşısındaki grup lehine; “geçer ve orta”, “geçer ve iyi” ve “geçer ve pekiyi” grupları arasında “geçer” grubunun karşısındaki grup lehine olduğu görülmektedir.

Hoşlanma boyutunda “geçmez” grubunun diğer gruplarla tek tek karşılaştırması sonucu ortaya çıkan tablonun tutumun diğer boyutları olan *ilgi, önem ve beklentide* de aynen oluştuğu görülmekle birlikte ilgi, önem ve beklenti boyutlarında “geçer ve iyi” grupları arasında “iyi” grubu lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu ortaya görülmektedir.

4.8.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “İlgi” Boyutunun Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin “ilgi” boyutunun derse yönelik başarı değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin “İlgi” Boyutunun Derse Yönelik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S			
Başarı Düzeyi	(1) 0-49.99 (Geçmez)	365	2.49	.81			
	(2) 50.00-59.99 (Geçer)	650	2.74	.85			
	(3) 60.00-69.99 (Orta)	603	2.85	.83			
	(4) 70.00-84.99 (İyi)	690	2.88	.88			
	(5) 58.00-100 (Pekiyi)	546	2.77	.96			
	Var. Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p	Fark
	Gruplar Arası	42.015	4	10.504			1-2; 1-3
	Gruplar İçi	2154.366	2849	.76	13.890	.000	1-4; 1-5
	Toplam	2196.380	2853				2-4

Tablo 10’deki değerlere göre öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin tutum ölçeğindeki ilgi boyutunun derse yönelik başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir [$F(4, 2849) = 13.89, p < .05$].

4.9.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Önem” Boyutunun Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin “önem boyutunun derse yönelik başarı değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin “Önem” Boyutunun Derse Yönelik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S			
Başarı Düzeyi	(1) 0-49.99 (Geçmez)	365	3.08	.97			
	(2) 50.00-59.99 (Geçer)	650	3.40	.90			
	(3) 60.00-69.99 (Orta)	603	3.50	.85			
	(4) 70.00-84.99 (İyi)	690	3.60	.88			
	(5) 58.00-100 (Pekiyi)	546	3.47	.96			
	Var. Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p	Fark
	Gruplar Arası	69.241	4	17.310			1-2; 1-3
	Gruplar İçi	2351.931	2849	.826	20.969	.000	1-4; 1-5
	Toplam	2421.172	2853				2-4

Tablo 11'deki değerlere göre öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin tutum ölçeğindeki önem boyutunun derse yönelik başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir [$F(4, 2849) = 20.97, p < .05$].

4.10.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Beklenti” Boyutunun Başarı Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin “beklenti boyutunun derse yönelik başarı değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin “Beklenti” Boyutunun Derse Yönelik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S			
Başarı Düzeyi	(1) 0-49.99 (Geçmez)	365	3.28	.81			
	(2) 50.00-59.99 (Geçer)	650	3.49	.76			
	(3) 60.00-69.99 (Orta)	603	3.58	.80			
	(4) 70.00-84.99 (İyi)	690	3.65	.81			
	(5) 85.00-100 (Pekiyi)	546	3.59	.83			
	Var. Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p	Fark
	Gruplar Arası	36.536	4	9.134			1-2; 1-3
	Gruplar İçi	1827.163	2849	.641	14.242	.000	1-4; 1-5
	Toplam	1863.699	2853				2-4

Tablo 12'deki değerlere göre öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin tutum ölçeğindeki beklenti boyutunun derse yönelik başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir [$F(4, 2849) = 14.24, p < .05$].

Sonuç olarak ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumlarında derse yönelik başarı önemli bir değişkendir.

4.11.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Hoşlanma” Boyutunun Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin hoşlanma boyutunun okul türü değişkenine göre farklılığı için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Ölçeğinin Hoşlanma Boyutunun Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S			
Okul Türü	(1) Anadolu Lisesi	1629	2.04	.92			
	(2) Kız Meslek Lisesi	144	1.73	.67			
	(3) Ticaret Lisesi	110	1.72	.83			
	(4) Sağlık Lisesi	176	1.59	.67			
	(5) Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	222	1.97	.89			
	(6) İmam Hatip Lisesi	339	1.67	.63			
	(7) Anadolu Öğretmen Lisesi	31	2.35	1.10			
	(8) Fen Lisesi	203	1.93	.96			
	Var. Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p	Fark
	Gruplar Arası	78.575	7	11.225			1-2; 1-3;
	Gruplar İçi	2128.366	2846	.748			1-4; 1-6;
	Toplam	2206.941	2853		15.010	.000	2-7; 3-7
							4-5; 4-7;
							5-6

Tablo 13’deki değerlere göre öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin tutum ölçeğindeki hoşlanma boyutunun okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$F_{(7,2846)}= 11.252$; $p<0.05$]. Sonuç olarak, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersi tutum ölçeğindeki hoşlanma alt boyutu puanları okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Tablo 10 incelendiğinde okul türüne göre en yüksek ortalamanın Anadolu Öğretmen Lisesinde ve en düşük ortalamanın ise Sağlık Lisesinde olduğu görülmektedir.

4.12.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “İlgi” Boyutunun Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin *ilgi boyutunun* okul türü değişkenine göre farklılığı için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Ölçeğinin İlgi Boyutunun Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S			
Okul Türü	(1) Anadolu Lisesi	1629	2.80	.90			
	(2) Kız Meslek Lisesi	144	3.20	.71			
	(3) Ticaret Lisesi	110	2.72	.85			
	(4) Sağlık Lisesi	176	2.60	.85			
	(5) Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	222	2.78	.81			
	(6) İmam Hatip Lisesi	339	2.88	.81			
	(7) Anadolu Öğretmen Lisesi	31	2.66	.74			
	(8) Fen Lisesi	203	2.20	.76			
	Var. Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p	Fark
	Gruplar Arası	101,646	7	14,521	19.729	.000	1-2;1-8
	Gruplar İçi	2094,734	2846	,736			2-3; 2-4
	Toplam	2196,380	2853				2-5; 2-6
							3-8; 6-8

Tablo 14’deki değerlere göre katılımcıların coğrafya dersine ilişkin tutum ölçeğinin *ilgi boyutunun* okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$F_{(7,2846)}=19.729$; $p<0.05$]. Sonuç olarak, Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersi tutum ölçeğindeki “ilgi” alt boyutu puanları okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Tablo incelendiğinde coğrafya dersine yönelik tutum düzeyleri *ilgi* boyutunda en yüksek olan öğrencilerin kız melek liselerinde, en düşük olan öğrencilerin ise fen liselerinde öğrenim gören öğrenciler olduğu söylenebilir.

4.13.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Önem” Boyutunun Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin önem boyutunun okul türü değişkenine göre farklılığı için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Ölçeğinin Önem Boyutunun Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S			
Okul Türü	(1) Anadolu Lisesi	1629	3.45	.93			
	(2) Kız Meslek Lisesi	144	3.82	.73			
	(3) Ticaret Lisesi	110	3.38	.95			
	(4) Sağlık Lisesi	176	3.33	.79			
	(5) Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	222	3.32	.88			
	(6) İmam Hatip Lisesi	339	3.70	.81			
	(7) Anadolu Öğretmen Lisesi	31	3.38	1.10			
	(8) Fen Lisesi	203	2.95	.98			
	Var. Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p	Fark
	Gruplar Arası	98,698	7	14,100			1-2; 1-6 1-8; 2-3
	Gruplar İçi	2322,475	2846	,816	17.278	.000	2-5; 2-6
	Toplam	2421,172	2853				3-8; 5-8 6-8; 4-8

Tablo 15’deki değerlere göre katılımcıların coğrafya dersine ilişkin tutum ölçeğinin önem boyutunun okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$F_{(7,2846)} = 17.278$; $p < 0.05$]. Sonuç olarak, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersi tutum ölçeğindeki “önem” alt boyutu puanları okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Tablodaki ortalama sıraları dikkate alındığında en yüksek ortalamanın kız meslek lisesinde ve en düşük ortalamanın ise fen lisesinde olduğu görülmektedir. Buna göre coğrafya dersine yönelik tutum düzeyleri önem boyutunda en yüksek olan öğrencilerin imam hatip liselerinde, en düşük olan öğrencilerin ise fen liselerinde öğrenim gören öğrenciler olduğu söylenebilir.

4.14.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Beklenti” Boyutunun Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin beklenti boyutunun okul türü değişkenine göre farklılığı için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Ölçeğinin Beklenti Boyutunun Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S			
Okul Türü	(1) Anadolu Lisesi	1629	3.60	.80			
	(2) Kız Meslek Lisesi	144	3.60	.73			
	(3) Ticaret Lisesi	110	3.27	.86			
	(4) Sağlık Lisesi	176	3.56	.72			
	(5) Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	222	3.32	.83			
	(6) İmam Hatip Lisesi	339	3.60	.79			
	(7) Anadolu Öğretmen Lisesi	31	3.58	.87			
	(8) Fen Lisesi	203	3.35	.85			
	Var. Kay.	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p	Fark
	Gruplar Arası	40,993	7	5,856	9,144		1-3; 1-5 1-8; 2-3
	Gruplar İçi	1822,706	2846	,640		.000	2-5; 3-6
	Toplam	1863,699	2853				4-5; 5-6 6-8

Tablo 16’deki değerlere göre katılımcıların coğrafya dersine ilişkin tutum ölçeğinin *beklenti boyutunun* okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir [$F_{(7,2846)} = 9.144$; $p < 0.05$]. Sonuç olarak, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersi tutum ölçeğindeki “beklenti” alt boyutu puanları okul türüne göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Sonuç olarak coğrafya dersine yönelik tutum düzeyleri *beklenti* boyutunda en yüksek olan öğrencilerin İmam Hatip Liselerinde, en düşük olan öğrencilerin ise Teknik ve Endüstri Meslek Liselerde öğrenim gören öğrenciler olduğu söylenebilir.

4.15.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Sınıf Düzeyine” Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre farklılığı için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişkenler	9 (n = 368)		10 (n = 1220)		11 (n = 1056)		12 (n = 210)		F	p
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S		
Hoşlanma	3.45	.74	3.43	.69	3.35	.71	3.48	.64	3.95	.01
İlgi	2.88	.91	2.75	.85	2.73	.89	2.97	.87	6.68	.00
Önem	3.48	.93	3.44	.91	3.41	.94	3.55	.87	1.66	.17
Beklenti	3.62	.80	3.53	.79	3.51	.83	3.59	.84	2.11	.09

Tablo 17 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre tutum ölçeğinin hoşlanma [$F(4, 2849) = 3.95, p < .05$] ve ilgi [$F(4, 2849) = 6.68, p < .05$] boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülürken; önem [$F(4, 2849) = 1.66, p > .05$] ve beklenti [$F(4, 2849) = 2.11, p > .05$] boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı ortaya konmuştur.

Başka bir ifade ile, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumlarında hoşlanma ve ilgi boyutunda sınıf düzeyi önemli bir değişken olarak ortaya çıkarken, önem ve beklenti boyutlarında sınıf düzeyi değişkeni tutum puanları açısından önemli bir değişken değildir.

Sınıf düzeyi değişkenine göre ortaöğretim öğrencilerinin tutum ölçeğinin hoşlanma ve ilgi boyutlarındaki puanlarında gerçekleşen anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında oluştuğunu ortaya koymak amacıyla LSD* testi uygulanmıştır.

* Bu bölümde anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek için daha önce aynı amaç için uygulanan Scheffe testi çalışmadığı için daha hassas ölçüm yapan LSD (Least Statistical Difference / En Düşük İstatistiksel Fark) analizinden yararlanılmıştır.

Araştırma bulguları tutum ölçeğinin hoşlanma boyutunda ortaya çıkan anlamlı farklılaşmanın 9 ve 11, 10 ve 12 ve 11. sınıflar arasında ilk gruplar lehine; ilgi boyutunda da 9 ve 10, 9 ve 11 ve 10 ve 12. sınıflar arasında yine ilk gruplar lehine oluştuğunu göstermektedir.

4.16.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeylerinin “Cinsiyete” Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılığı için yapılan t-Testi sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Erkek (n = 1344)		Kız (n = 1510)		t	p
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S		
Hoşlanma	3.41	.71	3.41	.70	.05	.96
İlgi	2.81	.88	2.74	.87	1.89	.06
Önem	3.39	.94	3.49	.90	-2.70	.00
Beklenti	3.48	.86	3.59	.76	-3.59	.00

Tablo 18 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre hoşlanma [$t(2854) = .05, p > .05$] ve ilgi [$t(2854) = 1.89, p > .05$] boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmezken önem [$t(2854) = -2.70, p < .05$] ve beklenti [$t(2854) = -3.59, p < .05$] boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir.

Başka bir anlatımla, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumlarında hoşlanma ve ilgi boyutlarında cinsiyet önemli bir değişken değilken önem ve beklenti boyutlarında önemli bir değişken olma özelliği sergilemektedir. Ayrıca ortalama değerleri incelendiğinde, önem ve beklenti boyutunda anlamlı farklılaşmanın kızlar lehine olduğu ortaya çıkmıştır. Yani önem ve beklenti boyutlarında kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek bir tutum düzeyine sahiptirler.

4.17.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Genel Kaygı ve Tutum Düzeyleri

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı ve tutum düzeylerine ilişkin dağılım Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı ve Tutum Düzeyleri

Değişkenler	$\bar{X}$	S
Kaygı	1.94	.50
Tutum		
Hoşlanma	3.41	.70
İlgi	2.77	.88
Önem	3.44	.92
Beklenti	3.54	.81

Tablo 19 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir ($\bar{X} = 1.94$). Buna karşın tutum düzeyleri orta seviyenin üstünde görülmektedir. Tutum ölçeğinin alt boyutları açısından incelendiğinde en yüksek ortalamanın *beklenti* boyutunda ($\bar{X} = 3.54$), en düşük ortalamanın ise *ilgi* boyutundan ($\bar{X} = 2.77$) oluştuğu görülmektedir.

4.18.Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum ve Kaygıları Arasındaki İlişkiler

Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum ve kaygıları arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum ve Kaygıları Arasındaki İlişki

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Kaygı	-	-.64**	-.34**	-.40**	-.31**
2. Hoşlanma		-	.60**	.62**	.47**
3. İlgi			-	.63**	.51**
4. Önem				-	.54**
5. Beklenti					-

$p < * .05$

Tablo 20 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı ve tutumları arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Buna göre kaygının tutum ölçeğinin hoşlanma ($r = -.64, p < .05$), ilgi ($r = -.34, p < .05$), önem ($r = -.40, p < .05$) ve beklenti ($r = -.31, p < .05$) boyutlarıyla negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Başka bir anlatımla ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı ve tutumları birbirinin tersi yönde hareket etmektedir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak sonuç, tartışma ve öneriler kısmına yer verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, ilgili alan yazınla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerin coğrafya dersine yönelik *kaygı ve tutum puanları arasında negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu* belirlenmiştir. Bir diğer ifade ile, araştırmaya katılan öğrencilerin coğrafya dersine yönelik kaygı düzeyleri arttıkça, derse yönelik tutumları daha olumsuz hale gelmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde farklı disiplinlerde benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Akman ve diğerleri, 2007; Çepni, 2015; Doğan ve Çoban, 2009; Fraser & Fisher, 1982; Kağıtçı, 2014; Karadeniz, 2014; Kurbanoglu, 2014; Peker ve Şentürk, 2012; Sağır, 2012; Yaman, 2014). Örneğin Çepni (2015) tarafından yapılan araştırmada, ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kaygı ve tutum puanları arasında negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karadeniz (2014) tarafından yapılan çalışmada kırsal kesimde öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin matematik kaygısı ile matematik tutumları arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu, matematik kaygısının artışı nispetinde matematik tutumlarının azaldığı görülmüştür. Ayrıca ailelerde eğitim seviyesi ile sosyo-ekonomik düzeylerinin düşüklüğü öğrencilerde kaygı durumunun artmasına ve matematiğe karşı olumsuz bir tutum geliştirmeye sebep olduğu düşünülmektedir. Kağıtçı (2014) çalışmasında öğrencilerin fen dersine yönelik kaygı ve tutum puanları arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmada Ortaöğretim öğrencilerinin Coğrafya dersi kaygı puanlarının başarı düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Kendilerini coğrafya dersinde başarılı olduğunu düşünen öğrencilerin kaygı puanlarının, kendilerini başarısız olarak düşünen öğrencilerin kaygı puanlarına göre daha düşük olduğu görülmüştür. Çepni (2015), Kağıtçı (2014), Çelen (2014), Akgün, Gönen ve Aydın (2007) çalışma sonuçlarını desteklemiştir. Örneğin Akgün, Gönen ve Aydın (2007) tarafından Fen ve Matematik öğretmen adayları üzerinde yaptığı

çalışmasında, öğrencilerinin başarı düzeyleri ile kaygı puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki belirlenmiş ve ilgili araştırmaları destekleyen bulgulara ulaşılmıştır.

Bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kaygı puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinde cinsiyet belirleyici bir unsur değildir. Farklı disiplinlerde yapılan benzer çalışmalarda (Çepni, 2015; Dede ve Dursun, 2008; Kağıtçı, 2014; Yenilmez ve Özbey, 2006), kaygı puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Bu çalışmada elde edilen bir diğer sonuca göre; ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmamıştır. Buna göre sınıf düzeyi değişkeninin coğrafya dersi kaygı puanlarına önemli bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Benzer çalışmalar da (Çepni, 2015; Kağıtçı, 2014; Yenilmez ve Midilli, 2006) sınıf düzeyi kaygı üzerinde belirleyici bir unsur olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeyleri orta seviyenin üstünde ve olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarını inceleyen araştırma bulgularını desteklemektedir. Örneğin; Aydın (2011) ve Özdemir (2012) tarafından Karabük il merkezindeki ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya tutumlarını ortaya koyduğu araştırmalarda benzer sonuca ulaşılmıştır. Yapılan her iki çalışmada öğrenciler coğrafya dersine yönelik olumlu tutuma sahip olduğu tespit edilmiştir. Alım (2008) araştırmasında ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumları orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tekinarslan (2006) çalışmasında Ortaöğretim 3. Sınıf öğrencilerin coğrafya dersinin faydalarına ilişkin olarak olumlu düşünceye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Şahin (2015) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgilerinin önemli oranda olumlu yönde olduğu belirlenmiştir. Zaman ve Coşkun (2007) Erzurum örnekleminde 512 öğrenci üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin genel olarak coğrafya derslerine karşı olumlu

tutumuna sahip olduğu görülmüş, ancak bu tutumlarda bazı farklılıklar da belirlenmiştir. Kaba (2016) tarafından Kahramanmaraş il merkezinde öğrenim gören 9.sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin genel olarak coğrafya dersine yönelik olumlu tutum sergilediği belirlenmiştir. Gerber (2001) tarafından Avustralya’da gerçekleştirdiği çalışmada öğrencilerin coğrafyaya karşı olan tutumlarının olumlu olduğu saptamıştır. Bu çalışmalarında dışında lisans düzeyinde öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalarda da (Aydın ve Yazıcı, 2013; Demirkaya ve Arıbaş, 2004; Dikmenli ve Aslan, 2009; Gökçe, 2010; Kadioğlu, 2008; Pınar ve Meydan, 2005; Ulusoy ve Gülüm, 2009) benzer bulgulara ulaşılmıştır. Ortaöğretim ve lisans düzeyinde yapılan bu ve benzeri çalışma sonuçları göstermektedir ki, coğrafya dersine karşı olumlu bir tutum bulunmaktadır. Genel olarak coğrafya dersi sevilen, ilgi duyulan ve toplumda bir yeri olan bir derstir. Aydın (2011) çalışmasında ortaöğretim öğrencileri coğrafya dersini sevme nedenlerini; dersin zevkli geçmesi, konuların ilginç ve günlük yaşamla ilişkili olması ve öğretmenin tutumu olarak belirtmişlerdir. Buradan hareketle öğrencilerin coğrafya dersine yönelik bazı olumsuz tutumlarını olumlu yönde değiştirebilmenin yolu mesleğini seven ve işini doğru yapan coğrafya öğretmenlerinin varlığına bağlıdır. Çünkü zaten içeriği günlük hayatın her aşamasında olan coğrafyanın sınıf ortamında ilgi çekici hale gelmesi; öğretmenin sınıf içi uygulamalarına, bilgisine, iletişim becerisine, teknolojik pedagojik alan bilgisine ve yenilikleri takip ederek bunu sınıf ortamına taşımasına bağlıdır. Aydın, Coşkun ve Kaya (2010) çalışmasında öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarını daha olumlu seviyelere getirmek için eğitim programlarında, öğretim ve ders programlarında gerekli düzenlemeler yapılarak dikkatle uygulanması gerektiğini öne sürmüştür.

Öğrencilerin coğrafya dersinden başarılı olmalarını etkileyen faktörlerden birisi de derse yönelik olumlu tutumdur. Bu çalışmada öğrencilerin coğrafya dersinde kendilerini algıladıkları başarı düzeyleri ile tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki; öğrencilerin coğrafya dersiyle ilgili olumlu tutumlara sahip olmaları başarılarını arttırmaktadır (Alaz, 2007; Coşkun, 2004; Demirkaya, 2003; Önal, 2008; Öztürk, 2008; Uzunöz, 2008).

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutum düzeylerinin okul türü değişkenine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile öğrencilerin coğrafya tutumlarında okul türü önemli bir değişkendir. Ülkemizde tüm ortaöğretim türlerinde coğrafya dersi tek müfredat ile verilmesine rağmen öğrencilerin coğrafya dersine yönelik ilgileri ve tutumları değişmektedir. Bu farklılığın birçok nedeni olabilir. Meslek Liselerinde coğrafya vb. bazı derslerin kültür dersleri kapsamında değerlendirilmekte ve bu durum dersin önemini azaltmaktadır. Yine Anadolu Öğretmen Liseleri ve Fen Liseleri gibi okul türlerinde ise öğrencilerin sayısal içerikli derslere ağırlık vermesi ve üniversiteye giriş sınavlarında bu dersin ağırlığının düşük olması da coğrafyaya karşı ilginin düşmesine neden olabilir. Yapılan araştırmalar okul türünün coğrafya dersine olan tutumu etkilediğini göstermektedir (Aydın, Coşkun ve Kaya, 2010; Çakmaklı, 2004; Göcen, 2011; Kaba, 2016; Sevilmiş, 2006; Zaman ve Coşkun, 2007). Örneğin; Çakmaklı (2004) çalışmasında meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik ilgilerinin daha az olduğu, genel liselerde ise bu ilginin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aydın, Coşkun ve Kaya (2010) tarafından yapılan çalışmada Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin, coğrafya dersine yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkileyen en önemli hususlar; öğretmenlerin ders içerisindeki tutum ve performansları, coğrafya derslerinin eğlenceli olmaması ve öğretmenin ders işleyişi tespit edilmiştir.

Bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumları “hoşlanma” ve “ilgi” boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermezken; “önem” ve “beklenti” boyutlarında önemli bir değişken olma özelliği sergilemektedir. Önem ve beklenti boyutlarında kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek bir tutum düzeyine sahip olduğu sonuca ulaşılmıştır. Benzer bir araştırmada Kaba (2016), öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılaştığı bulgularla ortaya konmuştur. Göcen (2011) tarafından 12. Sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada kız öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarının, erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin coğrafya dersine yönelik daha olumlu tutuma sahip olmalarını, bu öğrencilerin öğretmenliğe karşı erkek öğrencilere göre daha ilgili olmaları ile açıklanabileceğini belirtmiştir. Şengül (2007) tarafından K.K.T.C.’deki liselerdeki kız ve erkek öğrenciler arasında genel toplamda farklılıklar tespit etmiştir. Bunlar; çalışma alışkanlıkları, öğretimdeki

eksiklikler, öğretmen, arkadaşlar, ders programları, ders dışı faaliyetler, okul imkanları, kişisel özellikler, aile baskısı, zekâ ve sosyal uyum alt boyutlarıdır. Aydın, Coşkun ve Kaya (2010), Alım (2008), Cin (2007), Sevilmiş (2006), Demirkaya ve Arıbaş (2004), Dikmenli ve Aslan (2009), Lannes, Velloso & Meis (2002), Özdemir (2012), Zaman ve Coşkun (2007) çalışmasında cinsiyet öğrencilerin coğrafyaya yönelik tutumları üzerinde belirleyici bir faktör olarak tespit edilmemiştir.

Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin tutumlarında hoşlanma ve ilgi boyutunda sınıf düzeyi önemli bir değişken olarak ortaya çıkarken, önem ve beklenti boyutlarında sınıf düzeyi değişkeni tutum puanları açısından önemli bir değişken değildir. Bilindiği gibi sınıf düzeyi arttıkça özellikle Anadolu Liselerinde öğrenciler hedeflerine göre alanlarını belirlemekte ve buna göre coğrafya dersleri almaktadır. Sözel gruplarda hem ders sayısı ve hem de ders saati artmaktadır. Ayrıca son sınıflarda ise sınav kaygısı nedeniyle derslere olan tutum da değişebilmektedir. Benzer sonuçlara ulaşan Şengül (2007) çalışmasında sınıf düzeyi ile coğrafya dersine yönelik tutumlar okul imkanları ve geleceğe ilişkin yargı alt boyutlarında 11. sınıflar lehine anlamlı farklılık tespit etmiştir. Bir diğer araştırmada Aydın, Coşkun ve Kaya (2010), Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları 9. Sınıf ile 10. Sınıf arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin büyük bir kısmı, coğrafya dersi sayesinde ülkemizi ve dünyamızı daha iyi tanıdıklarını, “Küresel ısınma” gibi günümüz dünya sorunlarıyla ilgili yayınları yakından izlediklerini ve bir takım doğa olayları hakkında yorum yapabilme becerisi kazandıklarını belirtmişlerdir. Örneklem büyüklüğü ve kapsamı dikkate alındığında öğrencilerin coğrafya dersi sayesinde elde ettikleri bilgi ve becerilere ilişkin olumlu görüşleri dikkate değerdir ve sevindiricidir.

İlgili alan yazın incelendiğinde öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin tutumlarını olumsuz yönde etkileyen hususların başında, coğrafya öğretmenin ders içerisindeki tutum ve performansı gelmektedir. Yenilenen müfredat değişikliğine rağmen, ülkemizde coğrafya öğretimi çoğunlukla öğretmen merkezli yöntem, teknik ve

stratejilerle sürdürülmektedir. Günümüz eğitim anlayışı artık yaparak ve yaşayarak öğrenmenin gerçekleştiği, öğrencilerin konuları günlük yaşamla ilişkilendirdiği, öğretmenin dersi hazırlayıp sunan değil öğrenciye yol gösterici olduğu, kısaca öğrenci merkezli bir anlayışa dönüşmüştür. Geleneksel öğretim yöntemlerinin aksine çağdaş öğretim yöntemleriyle yapılan coğrafya öğretimi ile öğrencilerin tutumları olumlu yönde değişmekte ve derse olan ilgileri artmaktadır (Aydın, 2011, 2012).

Çalışmada dikkat çeken bulgularda birisi “*Coğrafya dersinde öğrendiklerim günlük yaşamımda çok yararlıdır*” ifadesine öğrencilerinin çoğunluğunun kararsız olduğunu belirtmesi ayrıca düşündürücüdür. Bilindiği gibi bir disiplin içerisinde elde edinilen bilgilerin günlük hayatta kullanılması o disiplinin önemini ortaya koyan önemli temel taşlardan birisidir. Aynı zaman bilgilerin ne ölçüde öğrenildiklerinin göstergesidir. Günümüzde coğrafi bilgiler günlük hayatta daha yoğun olarak kullanılmaktadır. Örneğin Dünyanın herhangi bir yerinde oluşan çevre sorunları, farklı ölçeklerde birçok yerde etkisini hissettirebilmektedir. Bu araştırmada ve alan yazın incelendiğinde (Aydın 2011, 2012; Kenger, 2010; Tomal, 2009); öğrencilere coğrafya dersinin amacı, önemi ve günlük yaşamda uygulanabilirliği konusunda yeterli bilgi verilmemektedir. Bu konuda öğretmene büyük görevler düşmektedir. Öğretmen derslerde yakın çevre konularına daha fazla yer vermesi ve derslerde işlenen konularla ilgili araştırma gezilerinin düzenlenmesi gerekmektedir.

Günümüzde öğrenci merkezli eğitim anlayışının ön planda olduğu düşünülürse, coğrafya derslerinde öğrencilerin daha aktif hale getirilmesi için, öğretmenlerin coğrafya derslerini öğrencilerin öğrendikleri bilgileri uygulayabilecekleri ortam haline getirmeleri gerekmektedir. Coğrafya mekâna dayalı bir ders olduğu için coğrafyayı gezerek, görerek, yaşayarak anlamak kalıcı öğrenmeler sağlayabilir. Bu bağlamda eğer öğretmenler öğrencilerine mekânsal geziler düzenleyemiyorlarsa bunları derslerde sanal olarak yaşatmaları gerekmektedir. Coğrafya dersinin daha anlaşılır ve eğlenceli geçebilmesi için sınıf ortamlarının çağın bilimsel teknolojik imkânlarını dikkate alarak düzenlenmesi gerekir. Bu nedenle ders için gerekli olan her türlü araç-gereçlerin mevcut olduğu coğrafya sınıflarının oluşturulması bu konuda en önemli adım olacaktır.

Sonuç olarak ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersi kaygı ve tutum puanları arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu görülmüştür. Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine ilişkin kaygı düzeylerinin düşük olduğu, buna karşın tutum düzeyleri orta seviyenin üstünde görülmektedir. Öğrencilerin coğrafya dersi kaygı ve tutum puanları ile başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrencilerin başarı düzeyleri arttıkça coğrafya dersi kaygı puanlarının azaldığı, coğrafya dersi tutum puanlarının ise arttığı görülmüştür. Öğrencilerin coğrafya dersi kaygı puanları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur. Coğrafya dersi tutum puanları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farkın olduğu ve kız öğrencilerin coğrafya dersine yönelik tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin coğrafya dersi kaygı puanları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur. Coğrafya dersi tutum puanları ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür.

5.2. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan çıkararak uygulayıcılar ve araştırmacılar için şunlar önerilebilir:

- ✓ İlgili kaynaklar incelendiğinde, ülkemizde coğrafya dersine yönelik kaygı ile ilgili çalışmalara rastlanmadığı görülmektedir. Başta buna benzer araştırmaların sayısı artırılmalıdır.
- ✓ Öğrencilerde, coğrafya yönelik kaygının oluşumuna sebep olan faktörlerin belirlenip düşürülmesine yönelik nitel araştırmalar yapılabilir.
- ✓ Öğrencilerin tutumlarının olumlu yönde geliştirilmesi, coğrafya dersine yönelik kaygı düzeylerini azaltacaktır. Bu nedenle öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Coğrafya dersinin amacına ulaşması için öncelikle öğretmenlerin, öğrencilere coğrafyanın gerekliliği ve önemi hakkında gerekli açıklamaları yapmaları gerekmektedir. Coğrafya dersine öğrencilerin ilgisinin çekilmesi gerekmektedir.
- ✓ Bu araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı, coğrafya dersinin eğlenceli olmadığını belirtmişlerdir. Coğrafya derslerine ilgiyi arttırmak için öğretmen, öğrenci merkezli öğretim yöntemlerine daha fazla yer verebilir ve yakın çevreye geziler düzenleyerek coğrafya dersine ilgi ve tutumları olumlu yönde etkileyebilir.

- ✓ Öğrenciler içerisinde coğrafya dersine yönelik tutumları olumsuz olanlar tespit edilmelidir. Bu öğrencilerin coğrafya bilimine yönelik tutumlarının neden olumsuz olduğu araştırılmalı ve öğrencilerin olumsuz tutumlarına neden olan faktörler ortadan kaldırılmalıdır.
- ✓ Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarında özellikle okul türüne göre farklılık ortaya çıkmıştır. Resmi ve özel tüm Ortaöğretimlerde aynı müfredat uygulanmasına karşın bu farklılık dikkat çekicidir. Farklılığın öğrencilerin kişisel özelliklerinden mi yoksa başka değişkenlerden mi kaynaklandığı detaylı bir araştırma konusu olarak ele alınmalıdır.
- ✓ Bu çalışmada öğrencilerin coğrafyanın günlük hayatta ne işe yaradığı konusunda bilgi eksikliği tespit edilmiştir. Öğretmenlerimiz coğrafya dersiyle ilgili güncel yayınları takip etmeli, okullarında güncel konularla ilgili süreli panolar hazırlamalı ve hazırlatmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akar, C. ve Demirhan, G. (2017). *Temel Kavramlar*. İçinde: Coğrafya Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. Editör: Adem Sezer, Ankara: Pegem Akademi.
- Akgün, A., Gönen, S. ve Aydın, M. (2007). İlköğretim Fen ve Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 283-299.
- Akın, M. Y. (2014). *Birleştirilmiş Sınıflı İlkokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Akınoğlu, O. (2005). Coğrafya eğitiminin etkililiği ve sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 12, 77-96.
- Akman, B., İzgi, Ü., Bağçe, H. ve Akıllı, H. İ. (2007). İlköğretim Öğrencilerinin Fen'e Karşı Tutumlarının Sınav Kaygı Düzeylerine Etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 32 (146), 3-11.
- Aksoy, B. (2004). *Coğrafya Öğretiminde Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akşit, F. (2007). *Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Akademik Başarı ve Tutum Üzerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Alaz, A. (2007). *Coğrafya Öğretiminde Çoklu Zekâ Uygulamaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Alım, M. (2008). Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19, 25- 33.
- Aydın, F. (2009). *İşbirlikli Öğrenme Yönteminin 10.Sınıf Coğrafya Dersinde Başarıya, Tutuma ve Motivasyona Etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Aydın, F. (2011). Secondary School Students' Opinions about Geography Course: A Qualitative Study. *Archives of Applied Science Research*, 3(1), 297-305.
- Aydın, F. (2012). Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersinin Öğretimine Yönelik Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 1035-1050.
- Aydın, F. (2013). Coğrafya Bölümü Öğrencilerinin Bölgesel Coğrafya Dersinde İşbirlikli Öğrenme Uygulamalarına İlişkin Görüşleri ve Öz Değerlendirmeleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi (KUYEB)*, 13(4): 2401-2418.
- Aydın, F. (2017). *Coğrafya Öğretiminde İnteraktif Haritaların Kullanımı İçinde: Coğrafya Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Editör: Adem Sezer, Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, F. ve Güngördü, E. (2016). *Coğrafya Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. İkinci Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, F. ve Yazıcı, Ö. (2013). *Coğrafya Öğretmen Adaylarının Coğrafya Öğretimine Yönelik Tutumları (Gazi Üniversitesi Örneği)*. Coğrafyacılar Derneği Yıllık Kongresi Bildiriler Kitabı, 19-21 Haziran 2013, Sayfa: 212-222.
- Aydın, F., Coşkun, M. ve Kaya, H. (2010). Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 183-203.
- Barth, J.L ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretimde sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: YÖK Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara:PegemA Yayıncılık.
- Cin, M. (2007). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Coğrafya Dersine Olan ilgi Düzeyleri ve Cinsiyet Farklılıkları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18, 39-48.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve davranışı* (2.Baskı). İstanbul: Remzi.
- Coşkun, M. & Aydın, F. (2010). Olay Temelli Öğrenmede Çözümleme (Analiz) Tekniği ve Coğrafya Öğretiminde Kullanılmasına Bir Örnek: Fırtınalar. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 2006-2017.

- Coşkun, M. (2004). *Coğrafya Eğitiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çakmaklı, M. (2004). *Güngören İlçesinde Farklı Programların Uygulandığı Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Coğrafya Dersine Karşı Tutumları ve Bunların Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelen, A. (2014). *6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Tutumlarının İncelenmesi (Malatya Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Çepni, O. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Kaygı ve Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken-Journal of World of Turks*, 7 (2), 299-313.
- Dede, Y. ve Dursun, Ş. (2008). İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Matematik Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 295-312.
- Demirkaya, H. & Arıbaş, K. (2004). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 179-187.
- Demirkaya, H. (2003). *Coğrafya Öğretiminde 4MAT Öğretim Sisteminin Lise Coğrafya Derslerindeki Başarı ve Tutumlar Üzerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dikmenli, Y. & Aslan, C. A. (2009). Sınıf Öğretmenliği Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 29-36.
- Doğan, T. ve Çoban, A. E. (2009). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Mesleğine Yönelik Tutumları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34 (153), 157-168.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya öğretim yöntemleri* (5. Baskı). Erzurum: Aktif Yayınevi.

- Doğanay, H. (1997). *Coğrafya'ya giriş*. İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.
- Doğanay, H. (2011). Anlamı, tanımı, konusu ve felsefesi bakımından coğrafya ilmi hakkında bazı düşünceler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25,1-44.
- Engin, H. (2010). *Coğrafya eğitiminde sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilirlik eğitimi ve çevre eğitimi konularının kazandırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ersoy, G. (2007). *Endüstri Meslek Lisesinde Görev Yapan Kültür Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeyleri ve Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fraser, B. J. & Fisher, D. L. (1982). Effects of Anxiety on Science-Related Attitudes. *International Journal of Science Education*, 4 (4), 441-450.
- Gerber, R.V. (2001). Attitudes to Geography in Australia, *Australian Geographer*, 32(2), 221-239.
- Göcen, C. (2011). *12. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gökçe, N. (2010). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya dersine yönelik tutumları*. NWSA (e-Journal of New World Sciences Academy), 5(4): 2071-2083.
- Gül, C. (2008). *Meslek Eğitiminde Öğrencilerin Kültür Dersleri ve Meslek Dersleri Öğretmenlerine Karşı Gösterdikleri Davranış Farklılıklarının Nedenlerinin Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güven, B. & Uzman, E. (2006). Orta Öğretim Coğrafya Dersi Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 527-236.
- Ilgar, R. (2006). Coğrafya öğretiminde temel sorunlar ve çözüm önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 276-287.
- Kaba, R. (2016). *9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Karşı Tutumları (Kahramanmaraş Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Kadıoğlu, Y. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Birinci ve Dördüncü Öğrencilerinin Coğrafya Derslerindeki İlgi Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 17, 185- 195.
- Kağıtçı, B. (2014). *Fen Dersine Yönelik Kaygı Ölçeği Geliştirilmesi ve Ortaokul Öğrencilerinin Fen Dersi Kaygı ile Tutum Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Karadağ, O. (2009). *Endüstri Meslek Liselerinde Onuncu Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Öğrenme Beceri Düzeyleri ve Etkili Olan Faktörler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karadeniz, E. (2014). *Kırsal Kesimdeki Ortaokul Öğrencilerinin Matematiğe İlişkin Kaygıları İle Matematik Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara:Nobel Yayınları
- Kaya, H. (2013). *Neden Coğrafya? Neden Coğrafya Eğitimi?* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Kayan, İ. (2000). Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitimi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 11, 7-22.
- Kenger, G. (2010). *9. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersinde Öğrendikleri Coğrafya Kavramları Günlük Yaşamla İlişkilendirme Düzeyinin Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koç, H. ve Aksoy, B. (2017). *Coğrafya Öğretimi*. İçinde: Coğrafya Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. Editör: Adem Sezer, Ankara: Pegem Akademi.
- Koç, H. ve Bulut, İ. (2014). Gestalt Kuramının Öğrencilerin Harita Okuma ve Yorumlama Beceri Düzeyleri Üzerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir İnceleme, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 30, 1-19.

- Koçman, A. (1999). Cumhuriyet döneminde yüksek öğretim kurumlarında coğrafya öğretimi ve sorunları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 10, 1-14.
- Koçman, A., & Sutçubı, S. (2004). Geographical education and training at Turkish universities. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 13(1), 97-102.
- Kurbanoglu, N. İ. (2014). Investigation of the Relationships Between High School Students' Chemistry Laboratory Anxiety and Chemistry Attitudes in Terms of Gender and Types of School. *Education and Science*, 39 (171), 199-210.
- Kuşbaşı, E. (2008). *Meslek Liselerinde Tarih Öğretiminin, Öğretmen Görüşlerine Göre Problemleri ve Çözüm Önerileri (Konya Örneğinde)*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Alkım Yayınevi
- Lannes, D. Rumjanek, V. M. Velloso, A. & de Meis, L. (2002). Brazilian Schools: Comparing Students' Interests With What is Being Taught. *Educational Research*, 44 (2): 157-179.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programı. <http://e-mufredat.meb.gov.tr/> adresinden 23.03.2018 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Oğur, M. (2009). *Altıncı ve Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Onuoha, J.C. & Eze, E. (2013). Students' Attitude Towards The Study Of Geography In Nsukka Local Government Area, Enugu State. *African Review of Arts Social Sciences & Education*, 3(1), 141-157.
- Önal, H. (2008). *Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenme Uygulamaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, Ü. (2012). High School Students' Attitudes Towards Geography Courses (Karabuk Sample-Turkey). *World Applied Sciences Journal*, 17 (3): 340-346.

- Özey, R. (1998). *Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi*. İstanbul: ÖZ eğitim Yayınları
- Özgen, N. & Çelik, H.C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutum Değişkenlerinin Kümeleme Analizi ile incelenmesi (Siirt Eğitim Fakültesi Örneği). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 17, 67-78.
- Özkılıç, Y., Ö. (2003). *Kara kuvvetleri Orta Dereceli Askeri Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk Ç (2008). *Coğrafya Öğretiminde 5E Modelinin Bilimsel Süreç Becerilerine, Akademik Başarıya ve Tutuma Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, Ç. (2008). *Coğrafya Öğretiminde 5E Modelinin Bilimsel Süreç Becerilerine, Akademik Başarıya ve Tutuma Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Paul, W. (2007). Students' Perceptions of Geography: Decision Making at age 14. *Geography*, 92(1), 62-73.
- Peker, M. ve Şentürk, B. (2012). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Kaygılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 21-32.
- Sack, D. & Petersen, J. F. (1998). Children's Attitudes toward Geography: A Texas Case Study. *Journal of Geography*, 97(3), 123-131.
- Sağır, Ş. U. (2012). The Primary School Students' Attitude and Anxiety Towards Science. *Journal of Baltic Science Education*, 11 (2), 127-140.
- Sarkar, P., De, K. K. & Maiti, N. C. (2015). Attitude of School Students Towards Geography. *Education*, 5(1), 469-473.
- Sevilmiş (Kara), F.D. (2006). *Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Akademik Benlik ve Tutumları ile Başarıları Arasındaki ilişki (İzmir/Konak Ölçesi Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

- Sırmacı, N. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Matematiğe Karşı Kaygı ve Tutumlarının İncelenmesi: Erzurum Örneklemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 32 (145), 53-70.
- Spielberger, C.D. (1972). *Anxiety as an Emotional State*. In C.D. Spielberger(ed.), *Anxiety: Current trends in theory and research*. New York:Academic Press,
- Sumesh, P.M. & Abdul Gafoor, P.K. (2013). Attitude of Government and Private School Students towards Geography Education in Calicut District of Kerala – A Comparative Study. *Journal of Education and Human Development*, 2(2), 58-63.
- Şahin, C. (2003). *Türkiye’de Coğrafya Öğretimi (Sorunlar-Çözüm Önerileri)*, Ankara.: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Şahin, V. (2015). Otelcilik ve Turizm Meslek Ortaöğretimsi Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Olan İlgi ve Algıları: Tekirdağ Örneği. *Turkish Studies*, 10 (3): 817-832.
- Şengül, N. (2007). *K.K.T.C.’deki Liselerde Coğrafya Eğitiminde Öğrencilerin Coğrafya Dersine Olan İlgi ve Tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, M. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafyaya Yönelik Öz-Yeterlik Düzeylerinin ve Tutumlarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Taşlı Keçeci, Ö. (2010). *Ortaöğretim coğrafya derslerinin çevre bilinci oluşturmadaki rolünün öğrenci görüşlerine değerlendirilmesi (Aydın Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekinarslan, H. (2006). *Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Klavuzu*. (2.baskı). Ankara: Türk Psikologlar Derneği yayınları.
- Tomal, N. (2009). Coğrafya Derslerinde Edinilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılma Durumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1):229-240.

- Tomal, N. (2010). High school students' attitudes towards geography and the questions they wonder about. *Scientific Research and Essays*, 5(13), 1729-1733.
- Ulusoy, K. & Gülüm, K. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğrencilerinin Tarih ve Coğrafya Derslerine Yönelik Tutumları (Adıyaman Örneği). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 25, 149-160.
- Uzunöz, A. (2008). *Ortaöğretim Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Dersinde Çoklu Zeka Destekli Öğretimin Öğrenci Başarısı Tutumu ve Kalıcılığa Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Verma, M. & Deshpande, S. (2016). Perception of Students about Geography in FNU: A case study. *Asia Pacific Institute of Advanced Research (APIAR)*, 2(1), 100-111.
- Yaman, H. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Genel Kaygı Düzeyleri, Yazma Kaygıları ve Türkçe Dersine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(3), 1111-1122.
- Yenilmez, K. ve Midilli, P. (2006). İlköğretim Öğrencileri ve Velilerinin Matematik Kaygı Düzeyleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 97-112.
- Yenilmez, K., & Özabacı, N. Ş. (2003). Yatılı öğretmen okulu öğrencilerinin matematik ile ilgili tutumları ve matematik kaygı düzeyleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 132-146.
- Yenilmez, K. ve Özbey, N. (2006). Özel Okul ve Devlet Okulu Öğrencilerinin Matematik Kaygı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 431-448.
- Yılmaz, A. ve Demir, S. B. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine ve Sosyal Bilgiler Öğretmenine Karşı Tutumları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 9(2), 1705-1718.
- Zaman, S. & Coşkun, O. (2007). Orta Öğretim Öğrencilerinin Coğrafya Derslerine Karşı Tutumları Üzerine Bir Araştırma (Erzurum Örneği). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17, 17-31.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete ve Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	28
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okul Türüne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	29
Tablo 3. Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Durumları	32
Tablo 4. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeyinin Derse Yönelik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	37
Tablo 5. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeyinin Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları.....	38
Tablo 6. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeyinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	39
Tablo 7. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları	39
Tablo 8. Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Durumları	40
Tablo 9. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin “Hoşlanma” Boyutunun Derse Yönelik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları.....	51
Tablo 10. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin “İlgi” Boyutunun Derse Yönelik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	52
Tablo 11. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin “Önem” Boyutunun Derse Yönelik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	52
Tablo 12. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin “Beklenti” Boyutunun Derse Yönelik Başarı Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	53
Tablo 13. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Ölçeğinin Hoşlanma Boyutunun Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	54
Tablo 14. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Ölçeğinin İlgi Boyutunun Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	55

Tablo 15. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Ölçeğinin Önem Boyutunun Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	56
Tablo 16. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Ölçeğinin Beklenti Boyutunun Okul Türü Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları.....	57
Tablo 17. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	58
Tablo 18. Ortaöğretim Öğrencilerinde Coğrafya Dersine İlişkin Tutum Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları	59
Tablo 19. Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Kaygı ve Tutum Düzeyleri.....	60
Tablo 20. Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersine İlişkin Tutum ve Kaygıları Arasındaki İlişki.....	60

EKLER

EK-1: Anket İzni

T.C.
KARABÜK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 44653020-605-E.6466060
Konu : Anket İzni

13.06.2016

Murat TÛLÛMEN
Yahya Kemal Beyatlı Mesleki ve
Teknik Anadolu Lisesi Müdürlüğü
KARABÜK

İlgi: Yahya Kemal Beyatlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdürlüğünün 31/05/2016 tarihli ve 343 sayılı yazısı

Karabük Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Murat TÛLÛMEN'in "Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Kaygı ve Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu anketini müdürlüğümüze bağlı Merkez İlçede ortaöğretim öğrencilerine uygulamak isteği ile ilgili Valilik Makamının 10/06/2016 tarihli ve 6377808 sayılı onayı ile uygulanması uygun görülmüştür.

Söz konusu araştırmanın eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması, uygulamalarda sadece yazımız ekinde gönderilen tüm sayfaları mühürlü anketin kullanılması ve araştırma sonucunda elde edilen raporun, basılı ve dijital ortamda Müdürlüğümüze gönderilmesinin sağlanmasını rica ederim.

Turgut ACARLI
Vali a.
Millî Eğitim Müdür V.

Ek:
1- Valilik Oluru
2- İzin verilen anket soruları

Atatürk Blv. 78100 Merkez/KARABÜK
Elektronik Ağ: <http://karabuk.meb.gov.tr>

Ayrıntılı bilgi için: D.KÖSEOĞLU Şef
Tel: (0 370) 412 22 80
Faks: (0 370) 424 23 33

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden bda7-52aa-3c4b-9150-e472 kodu ile teyit edilebilir.

EK-2 : Valilik Oluru

T.C.
KARABÜK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 44653020/605/6377808
Konu : Anket İzni

10/06/2016

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Yahya Kemal Beyatlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdürlüğünün 31.05.2016 tarih ve 343 sayılı yazısı
b) Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünün (Araştırma Değerlendirme Komisyonunun) 08.06.2016 tarihli ve 84674382-605-182 sayılı yazısı
c) Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu Genelgesi

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Murat TULÜMEN'in "Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Kaygı ve Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu anketini müdürlüğümüze bağlı Merkez İlçede ortaöğretim öğrencilerine uygulamak istediği ilgi (a) yazı ile bildirilmiştir. İlgi (b) yazı ile araştırma değerlendirme komisyonunca uygun görülen anketin, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması, uygulamalarda sadece yazımız ekinde gönderilen tüm sayfaları mühürlü anketin kullanılması, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ali KÖSE
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
10/06/2016

Yunus KALAYCI
Vali a.
Vali Yardımcısı

Atatürk Blv. 78100 Merkez/KARABÜK
Elektronik Ağ: <http://karabuk.meb.gov.tr>

Ayrıntılı bilgi için: D.KÖSEOĞLU Şef
Tel: (0 370) 412 22 80
Faks: (0 370) 424 23 33

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 7d0d-25a0-3f12-9a11-99a9 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3 : İzin Verilen Anket Soruları

Değerli Öğrenciler,

Bu araştırma, "Lise öğrencilerinin Coğrafya dersi kaygı ve tutum puanlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi" adlı tezi çalışmasına veri toplamak amacıyla oluşturulmuştur. Ankete vereceğiniz cevaplar, araştırmanın sonuçlarını doğrudan etkileyeceği için son derece önemlidir. Katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Fatih AYDIN

KBU Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

Murat TÖLÜMEN

KBU Coğrafya Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi (Yahya Kemal Beyatlı MTAL Müdürü)

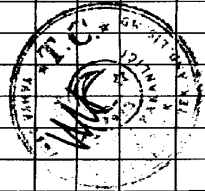
Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz: Erkek ( ) Kız ( )
2. Sınıf: 9 ( ) 10 ( ) 11 ( ) 12 ( )
3. Lise Türü:
Anadolu Lisesi ( ) Genel Lise ( ) Kız Meslek Lisesi ( ) Ticaret Lisesi ( ) Sağlık Meslek Lisesi ( )
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi ( ) İmam Hatip Lisesi ( ) Anadolu Öğretmen Lisesi ( )
Fen Lisesi ( ) Diğer .....
4. Alanı / Dalı:
5. Coğrafya dersi aldığınız en son dönemde puan ortalamanız nedir?
0-49,99 Geçmez ( ) 50,00-59,99 Geçer ( ) 60,00-69,99 Orta ( )
70,00-84,99 İyi ( ) 85,00-100 Pekiyi ( )

Aşağıda coğrafya dersine yönelik kaygı ile ilgili maddeler verilmiştir. Her bir durumda yaşayacağınız kaygı düzeyini ve Coğrafya dersindeki durumunuzu en uygun yansıtacak maddeleri işaretleyiniz.	Birlik Zaman	Ayrı Zaman	Sırası	Genel Değer	Her Zaman
1. Coğrafya dersine girmeden önce gergin ve sıkıntılı olurum.	1	2	3	4	5
2. Coğrafya dersine girme düşüncesi bile beni kaygılandırır.	1	2	3	4	5
3. Coğrafya ile ilgili kelimeleri duymak beni kaygılandırır.	1	2	3	4	5
4. Coğrafya dersinde kendimi huzursuz hissedirim.	1	2	3	4	5
5. Bu dersteki etkinlikleri gerçekleştirirken öğretmenin beni izlemesinden kaygılanırım.	1	2	3	4	5
6. Coğrafya dersine grup arkadaşlarımla çalışırken kaygılanırım.	1	2	3	4	5
7. Coğrafya dersinde anlamadığım konular beni kaygılandırır.	1	2	3	4	5
8. Coğrafya dersinde cevabını bildiğim soruları bile yanıtlamaktan çekinirim.	1	2	3	4	5
9. Coğrafya ders kitabını elime aldığımda kaygılanırım	1	2	3	4	5
10. Coğrafya dersinde grafikleri ve tabloları yorumlamak beni kaygılandırır.	1	2	3	4	5
11. Coğrafya dersinde öğretmen bana soru soracak diye kaygılanırım.	1	2	3	4	5
12. Coğrafya dersinde sorulan bir soruya yanlış cevap verme ihtimali beni kaygılandırır.	1	2	3	4	5
13. Coğrafya dersinde benden daha başarılı öğrencilerin varlığı beni kaygılandırır.	1	2	3	4	5
14. Coğrafya dersindeki etkinlikleri verilen zaman içerisinde etistirememekten kaygılanırım.	1	2	3	4	5

EK-4 : İzin Verilen Anket Soruları

Değerli öğrenci aşağıda Coğrafya dersine yönelik tutumlarınız ile ilgili maddeler verilmiştir. Lütfen! Her ifadeye tek yanıt veriniz ve boş bırakmayınız. Uygun gördüğünüz kutucuğu X şeklinde işaretleyiniz.	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Coğrafya sevdiğim bir derstir.					
2. Coğrafya dersinden hiç hoşlanmam.					
3. Derslerin içinde en sevimsiz olanı coğrafyadır.					
4. Coğrafya dersine karşı ilgi duymuyorum.					
5. Diğer derslere göre en seyerek çalıştığım ders coğrafyadır.					
6. Coğrafya dersi her öğrenci için gerekli ve önemli bir derstir.					
7. Coğrafya dersi konularını anlayamıyorum, bu yüzden coğrafya öğrenmek istemiyorum.					
8. Coğrafya derslerinde kendimi baskı altında hissediyorum.					
9. Ne kadar çalışırsam çalışayım coğrafya dersinde başarılı olamıyorum.					
10. Coğrafya dersinin korkulacak yanı yoktur.					
11. Coğrafya dersi konuları hiç ilgimi çekmez.					
12. Coğrafya dersinde öğrendiklerim günlük yaşamımda çok yararlıdır.					
13. Bazı temel bilgilerin dışında coğrafyayı bilmek gereksizdir.					
14. Coğrafyanın hayatıma katacağı bir şey yoktur.					
15. Coğrafya ders saatleri azaltılırsa mutlu olurum.					
16. Coğrafya dersi sınavından çekinirim.					
17. Coğrafya dersine mecbur olduğum için girerim.					
18. Coğrafya dersine öğretmen zorlamasıyla çalışırım.					
19. Coğrafya dersi ülkemizi daha iyi tanımamıza yardım eder.					
20. Coğrafya dersi konuları bende merak uyandırıyor.					
21. Coğrafya dersi düşünmeyi gerektiren bir derstir.					
22. Okul hayatım boyunca coğrafya dersi almak isterim.					
23. Coğrafya dersinin zevkli geçmesinde öğretmenin sınıf içindeki tutumu, performansı, araç-gereç kullanımı kısaca yeterliliği etkilidir.					
24. Coğrafya dersinde öğrendiklerimi arkadaşlarımla tartışmaktan zevk alırım.					
25. Coğrafya dersine harcadığım zamanı "boşa geçen zaman" olarak düşünüyorum.					
26. Coğrafya dersinde doğa olayları hakkında yorum yapabilme becerisi kazandığım için seviniyorum.					
27. Coğrafya dersi sayesinde "küresel ısınma, çölleşme ve su problemi" gibi evrensel problemlerle ilgili yayınları daha yakından izliyorum.					
28. Coğrafya dersinin ödevlerini yapmak beni eğlendirir.					
29. Coğrafya ders saatlerini sabırsızlıkla beklerim					
30. Coğrafya dersinin adını duyunca tedirgin olurum.					
31. Coğrafya dersinin daha eğlenceli olmasını isterim.					
32. Coğrafya dersi olmasa kendimi daha huzurlu hissederim.					
33. Coğrafya öğretmenin ders işleyişi hoşuma gitmiyor.					
34. İlerde coğrafya ile ilgili bir meslek seçmeyi düşünüyorum.					

Alihan Çelebi

EK-5 : Coğrafya Dersi Kaygı ve Tutum Ölçeği

Değerli Öğrenciler,

Bu araştırma, "Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Dersi Kaygı ve Tutum Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı tezi çalışmasına veri toplamak amacıyla oluşturulmuştur. Ankete vereceğiniz cevaplar, araştırmanın sonuçlarını doğrudan etkileyeceği için son derece önemlidir. Katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Murat TULÜMEN

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Coğrafya Anabilim Dalı

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz: Erkek ( ) Kız ( )
2. Sınıf: 9 ( ) 10 ( ) 11 ( ) 12 ( )
3. Ortaöğretim Türü:
Anadolu Lisesi ( ) Genel Lise ( ) Kız Meslek Lisesi ( ) Ticaret Lisesi ( )
Sağlık Meslek Lisesi ( ) Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi ( )
İmam Hatip Lisesi ( ) Anadolu Öğretmen Lisesi ( ) Fen Lisesi ( )
Diğer .....
4. Alanı / Dalı:
5. Coğrafya dersi aldığınız en son dönemde puan ortalamanız nedir?
0-49,99 Geçmez ( ) 50,00-59,99 Geçer ( ) 60,00-69,99 Orta ( )
70,00-84,99 İyi ( ) 85,00-100 Pekiyi ( )

Aşağıda Coğrafya dersine yönelik kaygı ile ilgili maddeler verilmiştir. Her bir durumda yaşayacağınız kaygı düzeyini ve Coğrafya dersindeki durumunuzu en uygun yansıtacak maddeleri işaretleyiniz. Lütfen! Her ifadeye tek yanıt veriniz ve boş bırakmayınız. Uygun gördüğünüz kutucuğu X şeklinde işaretleyiniz.	Hiçbir zaman	Nadiren	Sık sık	Genellikle	Her zaman
1. Coğrafya dersine girmeden önce gergin ve sıkıntılı olurum.					
2. Coğrafya dersine girme düşüncesi bile beni kaygılandırır.					
3. Coğrafya ile ilgili kelimeleri duymak beni kaygılandırır.					
4. Coğrafya dersinde kendimi huzursuz hissederim.					
5. Bu dersteki etkinlikleri gerçekleştirirken öğretmenin beni izlemesinden kaygılanırım.					

6. Coğrafya dersine grup arkadaşlarımla çalışırken kaygılanırım.					
7. Coğrafya dersinde anlamadığım konular beni kaygılandırır.					
8. Coğrafya dersinde cevabımı bildiğim soruları bile yanıtlamaktan çekinirim.					
9. Coğrafya ders kitabını elime aldığımda kaygılanırım					
10. Coğrafya dersinde grafikleri ve tabloları yorumlamak beni kaygılandırır.					
11. Coğrafya dersinde öğretmen bana soru soracak diye kaygılanırım.					
12. Coğrafya dersinde sorulan bir soruya yanlış cevap verme ihtimali beni kaygılandırır.					
13. Coğrafya dersinde benden daha başarılı öğrencilerin varlığı beni kaygılandırır.					
14. Coğrafya dersindeki etkinlikleri verilen zaman içerisinde yetiştirememekten kaygılanırım.					
Değerli öğrenci aşağıda Coğrafya dersine yönelik tutumlarınız ile ilgili maddeler verilmiştir. Lütfen! Her ifadeye tek yanıt veriniz ve boş bırakmayınız. Uygun gördüğünüz kutucuğu X şeklinde işaretleyiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Coğrafya sevdiğim bir derstir.					
2. Coğrafya dersinden hiç hoşlanmam.					
3. Derslerin içinde en sevimsiz olanı coğrafyadır.					
4. Coğrafya dersine karşı ilgi duymuyorum.					
5. Diğer derslere göre en seyerek çalıştığım ders coğrafyadır.					
6. Coğrafya dersi her öğrenci için gerekli ve önemli bir derstir.					

7. Coğrafya dersi konularını anlayamıyorum, bu yüzden coğrafya öğrenmek istemiyorum.					
8. Coğrafya derslerinde kendimi baskı altında hissediyorum.					
9. Ne kadar çalışırsam çalışayım coğrafya dersinde başarılı olamıyorum.					
10. Coğrafya dersinin korkulacak yanı yoktur.					
11. Coğrafya dersi konuları hiç ilgimi çekmez.					
12. Coğrafya dersinde öğrendiklerim günlük yaşamımda çok yararlıdır.					
13. Bazı temel bilgilerin dışında coğrafyayı bilmek gereksizdir.					
14. Coğrafyanın hayatıma katacağı bir şey yoktur.					
15. Coğrafya ders saatleri azaltılırsa mutlu olurum.					
16. Coğrafya dersi sınavından çekinirim.					
17. Coğrafya dersine mecbur olduğum için girerim.					
18. Coğrafya dersine öğretmenin zorlamasıyla çalışırım.					
19. Coğrafya dersi ülkemizi daha iyi tanımamıza yardım eder.					
20. Coğrafya dersi konuları bende merak uyandırıyor.					
21. Coğrafya dersi düşünmeyi gerektiren bir derstir.					
22. Okul hayatım boyunca coğrafya dersi almak isterim.					
23. Coğrafya dersinin zevkli geçmesinde öğretmenin sınıf içindeki tutumu, performansı, araç-gereç kullanımını kısaca yeterliliği etkilidir.					
24. Coğrafya dersinde öğrendiklerimi arkadaşlarımla tartışmaktan zevk alırım.					
25. Coğrafya dersine harcadığım zamanı “boşa geçen zaman” olarak düşünüyorum.					
26. Coğrafya dersinde doğa olayları hakkında yorum yapabilme becerisi kazandığım için seviniyorum.					
27. Coğrafya dersi sayesinde “küresel ısınma, çölleşme ve su problemi” gibi evrensel problemlerle ilgili yayınları daha					

yakından izliyorum.					
28. Coğrafya dersinin ödevlerini yapmak beni eğlendirir.					
29. Coğrafya ders saatlerini sabırsızlıkla beklerim					
30. Coğrafya dersinin adını duyunca tedirgin olurum.					
31. Coğrafya dersinin daha eğlenceli olmasını isterim.					
32. Coğrafya dersi olmasa kendimi daha huzurlu hissederim.					
33. Coğrafya öğretmenin dersi işleyişi hoşuma gitmiyor.					
34. İlerde coğrafya ile ilgili bir meslek seçmeyi düşünüyorum.					

ÖZGEÇMİŞ

1973 Aydın doğumlu olan TÜLÜMEN, ilkokul eğitimini Aydın Germencik Yedieylül İlkokulunda, ortaokul eğitimini Germencik Lisesi Ortaokulunda, Ortaöğretim eğitimini İzmir Bornova Sıdıka Rodop Lisesinde tamamladı. 1994 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümünden mezun oldu. 1998 yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliğinden mezun oldu. 1998 yılında Karabük Kurtuluş İlköğretim Okuluna Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak atandı. Bilişim Teknolojileri Formatör Öğretmeni olarak görev yaptı. 2008 yılında Kapullu Vali Nafiz Kayalı İlköğretim Okulunda Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak görev yaptı. 2009-2010 yıllarında Soğuksu Şehit Adem Yavru İlköğretim Okulunda Müdür Yardımcısı olarak görev yaptı. 2011 yılında Karabük Kız Teknik ve Meslek Lisesine Müdür Yardımcısı olarak atandı. 07/09/2015 tarihinden itibaren Yahya Kemal Beyatlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde, Okul Müdürü olarak asaleten görev yapmaktadır. Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Bölümü Coğrafi Bilgi Sistemleri Ana Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktadır. Evli, Ece ve Ezel adında iki kız babasıdır.

